

drs. M. Bol
mr. J. Overwater

W
wetenschappelijk

C
onderzoek en

D
documentatie

C
entrum

DIENSTVERLENING

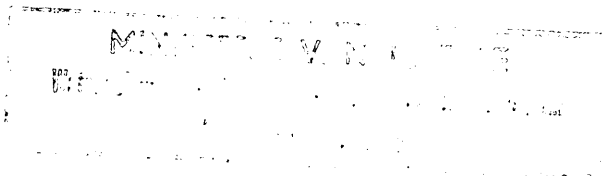
vervanging van de vrijheidsstraf in het
strafrecht voor volwassenen

Deel 1:

Totstandkoming en uitvoering

Ministerie van Justitie

1983

Ra 4429

DIENSTVERLENING

**Vervanging van de vrijheidsstraf in het strafrecht voor
volwassenen**

Deel 1: Totstandkoming en uitvoering

Onderzoek en rapportage:

drs. M.W. Bol

mr. J. Overwater

Supervisie:

dr. J. Junger Tas

**Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
van het Ministerie van Justitie, februari 1983.**

VOORWOORD

Het begrip 'dienstverlening'

Dienstverlening houdt hier in, dat een van een strafbaar feit verdachte, aan wie anders een korte onvoorwaardelijke vrijheidsstraf zou worden opgelegd, in plaats daarvan nuttige werkzaamheden verricht ten behoeve van de samenleving. De dienstverlener is de (bekennende) verdachte of de veroordeelde die zulke werkzaamheden verricht.

Rol van het WODC bij de dienstverlening

Op 10 november 1980 deed de Minister van Justitie een circulaire uitgaan, waarin werd aangekondigd dat er in ons land voor de duur van 2 à 3 jaar zou worden geëxperimenteerd met dienstverlening. Als proefarrondissementen werden aangewezen Alkmaar, Almelo, Assen, Breda, Groningen, Haarlem, 's-Hertogenbosch en Zutphen. Hiermee volgde de Minister de voorstellen van de Voorbereidingsgroep Experimenten Dienstverlening (voortaan genoemd VED) welke op 1 mei 1980 als zodanig door de Minister was geïnstalleerd.

De circulaire vermeldde tevens, dat de experimenten onderwerp zouden zijn van een door het WODC te verrichten onderzoek. In het onderhavige rapport is een gedeelte van de resultaten hiervan neergelegd. Het WODC-onderzoek ging van start op 1 februari 1981, de datum waarop volgens de circulaire de experimenten een aanvang konden nemen. Als begeleidingscommissie fungeert de voornoemde VED, onder voorzitterschap van mr. H. van Buuren.

Planning van de onderzoeksrapportage

Nadat eerder verslag werd gedaan van een voorpeiling (september 1981) en nadat in maart 1982 een beknopt interimverslag werd uitgebracht, presenteren wij thans het eerste 'grote' deelrapport. Hierin treft u hoofdzakelijk gegevens over gerealiseerde dienstverleningen en over de dienstverleners (zie verder hoofdstuk 1). Het is de bedoeling dat in de loop van 1983 nog twee andere deelrapporten het licht zien.

In het tweede deelrapport zullen ter sprake komen de voorstellen tot dienstverlening die door de justitiële autoriteiten werden afgewezen, en zal worden nagegaan of

de verdachten qua persoons- en delictgegevens afwaken van degenen wier voorstel niet werd afgewezen. Ook zal een bijzondere vorm van dienstverlening, nl. die in het kader van gratie, afzonderlijk onder de loep worden genomen. Verder worden de resultaten besproken van vraaggesprekken die werden gevoerd met dienstverleners en met 'contactpersonen' op de werkprojecten. Tot slot wordt gerapporteerd over een schriftelijke enquête, gehouden onder de besturen van instellingen; zowel besturen die wel tot plaatsing van dienstverleners bereid waren als degenen die dat niet waren, werden door ons aangeschreven. Aan beide groepen vroegen we of zij hun beslissing omtrent deelname wilden motiveren; de motivaties om al dan niet tot plaatsing over te gaan, kunnen een indruk geven van de mate waarin dienstverlening maatschappelijk wordt aanvaard.

In het derde deelrapport zal een overzicht worden gegeven van de verschillen in organisatiestructuur met betrekking tot de dienstverlening in de acht proefarrondissementen. Aangezien hiervoor geen dwingende regels door de Minister werden voorgeschreven, hebben organisatie en plaatselijke richtlijnen zich in de loop der experimenteerperiode sterk kunnen differentiëren en moesten deze derhalve naar onze mening ook zelf voorwerp van onderzoek worden. Er zal daarom nog een 'rondreis' langs de acht proefarrondissementen worden ondernomen, teneinde hierover aanvullende gegevens te verkrijgen (nl. gegevens die niet direct zijn af te leiden uit het thans beschikbare onderzoekmateriaal). Een ander thema van het laatste deelrapport betreft de vraag, welke verdachten het nu feitelijk zijn die voor dienstverlening in aanmerking blijken te komen: onderscheiden zij zich op één of meer belangrijke punten van andere (bekennende) verdachten wie een korte, onvoorwaardelijke straf boven het hoofd hangt?

Maar vooral willen we een antwoord trachten te geven op de (moeilijke) vraag, of deze nieuwe sanctiemogelijkheid inderdaad in de plaats komt van de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf, en of er niet een 'aanzuigende' werking van uitgaat, dat wil zeggen of er ten gevolge van de dienstverleningsmogelijkheid misschien juist meer in plaats van minder personen in de strafrechtelijke maastroom verzeild raken. Tenslotte zal verslag worden gedaan van een (tweede) attitudemeting c.q. eindevaluatie bij reclassering, advocatuur en magistratuur, vergelijkbaar met (maar uitgebreider dan) die welke in 1981 bij wijze van voorpeiling werd verricht.

De inhoud van de deelrapporten zal te zijner tijd worden geïntegreerd, nader geanalyseerd en geëvalueerd in een eindrapport dat vermoedelijk begin 1984 kan verschijnen.

Een woord van dank

Allen die aan de realisering van het hier te bespreken onderzoekgedeelte hebben bijgedragen, willen we bij deze hartelijk dank zeggen. Ondanks een vaak zware werklast hebben vele rechters, officieren, coördinatoren, reclaseringsmedewerkers en advocaten voor het onderzoek de nodige tijd vrijgemaakt.

Speciale vermelding verdienen Annette Bronsvoort; Harry Deckers, Jaap de Hullu, Hettie Kets, Anne-Riet van Nieuwenhoven-van de Besselaar, Ruud Peters, Ina Tigchelaar, Christine van Tricht en Cees Vermeulen, die als stagiaires vanuit verschillende universiteiten/hogescholen betrokken waren bij de materiaalverzameling.

INHOUDSOPGAVE

<i>1</i>	<i>Inleiding</i>	<i>1</i>
<i>2</i>	<i>Persoonlijke gegevens van dienstverleners</i>	<i>5</i>
2.1	Leeftijd en geslacht	5
2.2	Leef- en woonsituatie	6
2.3	Opleiding	6
2.4	Werk situatie	6
2.5	Ervaringen met vrijwilligerswerk	8
<i>3</i>	<i>Delictgegevens van dienstverleners</i>	<i>9</i>
3.1	De aard van het misdrijf	9
3.1.1	Algemeen	9
3.1.2	Vermogensdelicten	11
3.1.3	Sexuele delicten	11
3.1.4	Agressieve delicten	12
3.1.5	Verkeersdelicten	12
3.1.6	Drugsdelicten	13
3.2	Schade en letsel tengevolge van het misdrijf	13
3.3	Inverzekeringstelling en preventieve hechtenis	14
3.4	Strafrechtelijk verleden van de dienstverlener	15
<i>4</i>	<i>Totstandkoming van afspraken/toezeggingen</i>	<i>17</i>
4.1	De initiatiefnemers	17
4.2	Fase in het strafproces	17
4.3	Modaliteiten	19
4.3.1	Dienstverlening overeengekomen met het OM	19
4.3.2	Bemoedigen Raadkamer/rechter-commissaris	22
4.3.3	Toepassing door Rechtbank of Hof	22
4.3.4	Relatie delictgegevens/modaliteit	24
<i>5</i>	<i>De dienstverlening zelf</i>	<i>27</i>
5.1	Soort instelling waar de dienstverlening werd verricht	27
5.2	Bekendheid van de dienstverlener met de instelling	28

5.3	Aard der werkzaamheden	29
5.3.1	Algemeen	29
5.3.2	Aard der werkzaamheden in verband gebracht met persoons- en delictgegevens	30
5.4	Aantal uren dienstverlening	30
5.5	Werktijden	31
5.6	Probleemoplossing	32
5.7	Berichtgeving aan de justitiële autoriteiten	32
6	<i>Meningen en verwachtingen ten aanzien van individuele dienstverleners . . . . .</i>	<i>35</i>
6.1	Algemeen	35
6.2	Meningen en verwachtingen bij hen die zorg droegen voor het begeleiden van de dienstverleners	35
6.2.1	Functie van de begeleider	35
6.2.2	Andere initiatieven	35
6.2.3	Gronden van dienstverlening en aanleiding om te begeleiden	36
6.2.4	Het vinden van geschikte projecten	37
6.2.5	Verwachtingen over het verloop	38
6.2.6	Extra tijdinvestering volgens de begeleiders	38
6.3	Meningen en verwachtingen bij hen die van justitie-zijde bij de dienstverlening waren betrokken	39
6.3.1	Functie van de ondervraagde	39
6.3.2	Andere initiatieven	39
6.3.3	Justitiële beslissing bij afwezigheid van dienstverlening	39
6.3.4	Gronden voor dienstverlening	42
6.3.5	Het vinden van geschikte projecten	42
6.3.6	Verwachtingen over het verloop van de dienstverlening	43
6.3.7	extra tijdinvestering volgens de maastratuur	43
6.4	Meningen en verwachtingen van (met name) reclassering en justitie vergaleken	44
6.4.1	Andere initiatieven	44
6.4.2	Gronden voor dienstverlening	44
6.4.3	Verwachtingen over het verloop	44
6.4.4	Kastte de dienstverlening extra tijd?	45
7	<i>Afloop en uiteindelijke strafrechtelijke reactie . . . . .</i>	<i>47</i>
7.1	Algemeen	47
7.2	Tussentijdse wijzigingen tijdens uitvoering	47
7.3	Afloop afgezet tegen gegevens uit de hoofdstukken 2 tot en met 5	48
7.4	Afloop getoetst aan de verwachtingen ten aanzien van individuele dienstverleners bij Reclassering en Justitie	50
7.5	Justitiële beslissing na uitvoering	51
7.5.1	Beslissing na uitvoering volgens afspraak	51

7.5.2	Beslissing nadat de dienstverlening niet volgens afspraak was uitgevoerd	54
--------------	---	-----------

8	Samenvatting en conclusies	57
----------	---	-----------

Bijlage 1	. . . . .	60
Bijlage 2	. . . . .	60
Bijlage 3	. . . . .	60
Bijlage 4	. . . . .	60
Bijlage 5	. . . . .	61
Bijlage 6	. . . . .	62
Bijlage 7	. . . . .	63

1 INLEIDING

In het voorwoord werd reeds een opsomming gegeven van de arrondissementen waarover het WODC-onderzoek zich uitstrekt¹. In elk van de proefarrondissementen werden gedurende de periode 1 februari 1981 tot en met 1 mei 1982 door onze medewerkers gegevens verzameld, ten dele aan de hand van strafdossiers, ten dele aan de hand van informatie vanuit de reclassering. In totaal werden 453 gevallen geregistreerd; gevallen waarin niet slechts een principebeslissing was genomen, maar waarbij minstens een concreet plan betreffende de uitvoering van de dienstverlening bestond. Over de arrondissementen zijn deze als volgt verdeeld: Groningen en Assen elk 67, Almelo 37, Zutphen 62, Den Bosch 30, Breda 126, Haarlem 25², en Alkmaar 39³. De vraag, welke rechtbank zich relatief gezien het meest intensief met Dienstverlening heeft ingelaten, kan pas worden beantwoord wanneer per arrondissement bekend is in hoeveel strafzaken (in dezelfde periode) de betrokkene 'in theorie' voor dienstverlening in aanmerking kwam. Vast staat al wel,

- ¹ Deze werden door de Minister aangewezen op basis van hun bereidheid om aan de experimenten mee te werken en zijn niet representatief voor heel Nederland; de Randstad is sterk ondervertegenwoordigd. Het lijkt raadzaam dat men dit bij het lezen der onderzoekresultaten steeds in het achterhoofd houdt.
- ² In totaal werden er gedurende de onderzoeksperiode in Haarlem 45 dienstverleningen tot stand gebracht; twintig personen echter maakten er bezwaar tegen bij het onderzoek te worden betrokken.
- ³ Deze aantallen wijken hier en daar iets af van die welke door de Algemene Reclasseringsvereniging (ARV) werden verzameld aan de hand van verzekeringsformulieren. Oorzaken hiervan zijn 1) het feit dat een aantal dienstverleners niet in het onderzoek betrokken wilden worden, 2) het feit dat een aantal dienstverleningen waarvoor de verzekering al rond was, uiteindelijk toch niet doorging en 3) het feit dat soms ook een dienstverlening tot stand kwam zonder dat de betrokkene was verzekerd.

dat opmerkelijk weinig dienstverleningen tot stand kwamen in het arrondissement Den Bosch; of dit te wijten is aan een gering aanbod dan wel aan een terughoudende opstelling van justitiële zijde, zal in een latere fase van de verslaggeving aan de orde komen.

Dit rapport stelt de lezer vooral in de gelegenheid een algemene indruk te krijgen van de 'populatie' van dienstverleners. Naast feitelijke gegevens over persoon, delict, dienstverleningsovereenkomst en- project (hoofdstukken 2 t/m 5) worden over iedere afzonderlijke dienstverlener meningen beschreven van de bij die zaak betrokken begeleider en de rechter/officier van justitie (hoofdstuk 6). Verder wordt van iedere zaak de afloop beschreven, waaronder ook begrepen is de strafrechtelijke afloop (hoofdstuk 7). Op tal van punten zullen de arrondissementen met elkaar vergeleken worden; de onderlinge verschillen in organisatie en beleid lijken niet van dien aard, dat de diverse proefarrondissementen tot volkomen onvergelykbare grootheden uiteen vallen.

Het deelrapport wordt afgesloten met een samenvatting en (voorlopige) conclusies (hoofdstuk 8). Tot definitieve conclusies kunnen we pas komen wanneer de hier beschreven groep is vergeleken met de groep waarvoor het aanbod werd afgewezen (in deelrapport 2), en met onze 'referentiegroep', dat wil zeggen de groep van verdachten voor wie (tijdens de experimenteerperiode, in de acht proefarrondissementen) in theorie ook een dienstverlening mogelijk zou zijn geweest. Weliswaar is de materiaalverzameling voor beide groepen reeds afgerond, maar de gegevens moeten nog worden verwerkt; over de 'referentiegroep' wordt verslag gedaan in deelrapport 3. Voorlopig moeten wij ons tevreden stellen met gegevens 'sec' van de groep dienstverleners. Om toch reeds enig vergelijkingsmateriaal te bieden worden hier en daar gegevens uit de criminale statistieken van het CBS bij die over de dienstverlening betrokken. Dit gebeurt echter, in afwachting van de eigen gegevens, op zeer bescheiden schaal.

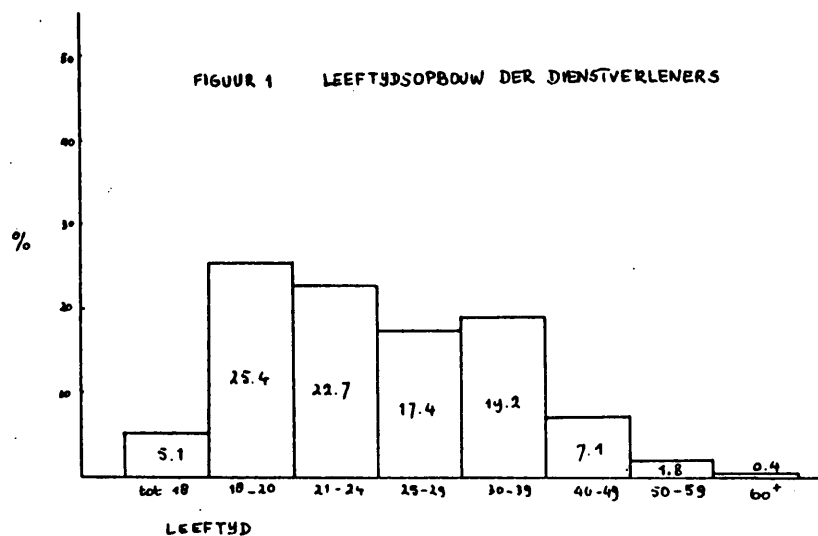
Wat betreft de wijze van materiaalverzameling voor dit rapport kan het volgende worden opgemerkt. In zes van de acht proefarrondissementen droeg een student(e) die daar in de buurt woonde en studeerde, in het kader van een stage zorg voor de invulling van de formulieren; dit in regelmatig contact en overleg met het WODC. In de arrondissementen Haarlem en Alkmaar werd het rechtstreeks door het WODC gedaan. De materiaalverzameling hield onder meer in, dat een registratieformulier I (zie bijlage I) werd ingevuld. Dit geschiedde veelal in nauwe samenwerking met de dienstverleningscoördinator ter plaatse, en/of met de hulp van reclasseringsmedewerkers. De formulieren II en IA (bijlagen 2 en 3) werden door onze medewerkers ingevuld aan de hand van vraaggesprekken met de bij de zaak betrokken reclasseringsmedewerker en

officier van justitie of rechter/raadsheer. Deze gesprekjes vonden plaats aan het begin van iedere dienstverlening. Met sommige rechters en officieren werd afgesproken dat zij zelf voor het invullen zorg zouden dragen; zij zonden of gaven de formulieren vervolgens weer terug aan onze medewerkers. De 'afloopberichten' (registratieformulier II; zie bijlage 4) werden volgens dezelfde methode ingevuld als de registratieformulieren I.

2. PERSOONLIJKE GEGEVENS VAN DIENSTVERLENERS

2.1 Leeftijd en geslacht

Voor de leeftijdsopbouw van de groep dienstverleners zij verwezen naar figuur 1.

Deze wijkt niet in sterke mate af van de leeftijdsopbouw van wegens misdrijf (in strafzaken waarvan de arrondissementsrechtbank kennis neemt) veroordeelden in 1979⁴.

⁴ Hier zou, in afwachting van de eigen gegevens, behoefte zijn aan een overzicht naar leeftijd van opgelegde gevangenisstraffen met een onvoorwaardelijk deel tot 6 maanden. Dit geeft het CBS echter niet; vandaar deze zeer grove vergelijking met de groep van wegens mis-

*
Alleen het aandeel van 18-20 jarigen lijkt bij dienstverleners aanmerkelijk hoger te zijn: ruim 25% tegen 15.7% bij de in 1979 wegens misdrijf veroordeelden. Wat het geslacht van de dienstverleners betreft: 93.4% behoorde tot het mannelijk geslacht, 4.6% tot het vrouwelijke. Van 2% was het geslacht onbekend. Wanneer weer wordt vergeleken met de volgens het CBS in 1979 wegens misdrijf veroordeelden, blijkt dat daar het percentage vrouwen 6.9 bedroeg. Dit ligt iets hoger, maar het verschil is toch te gering en de vergelijking te grof, om er conclusies aan te kunnen verbinden.

2.2 *Leef- en woonsituatie*

*
Met leefsituatie bedoelen we hier het sociale verband waarin de betrokkene leeft. De uitkomsten geven geen aanleiding tot grote verbazing. Bij ouders of familie woonde 36.2%; ruim 55% hiervan was niet ouder dan 20 jaar. Alleenstaand was 16.8% van de betrokkenen; eenzelfde percentage woont samen met een partner. Met partner en kind(eren) leefde 23.4%. De categorie alleenstaande ouders was zeer gering (1 1/2%). Een enkeling leefde afwisselend met familie en/of vrienden. Bijna de helft van alle dienstverleners woonde in een huurhuis of flat; 17.4% woonde op kamers of op een logeeradres. Van 11% werd genoteerd dat zij in een eigen huis woonden; dit getal zegt echter niet veel, omdat waarschijnlijk met 'eigen huis' in veel gevallen dat van de ouders is bedoeld. Een zeer klein percentage dienstverleners woonde 'anders', bv. in een kampeerbuis, woonboot of -als dienstplichtig soldaat- in een kasern.

2.3 *Opleiding*

*
Ruim de helft van alle dienstverleners had uitgebreid lager onderwijs gevolgd. Hieronder vallen onder meer MAVO, lagere klassen van VMO en HAVO en IBO. Ruim een derde kreeg niet meer dan basisonderwijs (34,4%). Middelbaar en hoger onderwijs werd door slechts weinigen gevolgd (middelbaar: 4,4% en hoger: 2,4%). Opvallend is dat zich betrekkelijk veel 'beter opgeleiden' bevinden in de arrondissementen Almelo en Haarlem; deze verschillen zijn echter niet significant.

2.4 *Werksituatie*

*
Van alle dienstverleners was 62,7% niet in het arbeidsproces opgenomen.

---

drijf veroordeelden. Over meer recente gegevens beschikt het CBS overigens nog niet.

X

Wanneer we nu eerst deze groep der werklozen nader bezien, kan daarover het volgende worden opgemerkt. Van degenen zonder werk is driekwart (75,3%) werkzoekende; 8,7% is arbeidsongeschikt; 3,8% huisvrouw en 4,2% schoolier of student. De overgrote meerderheid leefde van een sociale uitkering (88,2%). Twaalf dienstverleners (dat is 4,2% van degenen zonder werk) leefden op zakgeld van de ouders. De meeste werkloze dienstverleners waren niet altijd al zonder werk geweest. Een opmerkelijk groot percentage (85,7%) had in het verleden wel een baan gehad. Hierbij was het percentage van degenen die laag of zeer laag gekwalificeerd werk³ verrichtten, 68,4. Van de groep werkenden (36,1% van het totaal) verrichtten 60% laag tot zeer laag gekwalificeerd werk. Van alle werkenden was 80,6% in loondienst; slechts weinigen oefenden zelfstandig een beroep uit (13,3%). Verreweg de meeste dienstverleners die in het arbeidsproces waren opgenomen hadden een fulltime-baan, nl. 87,9% van hen. Van veel dienstverleners is niet bekend hoe lang ze al werkten; van slechts enkelen staat vast dat dit meer dan 5 jaar was (teruggerekend van 1981). Er moet echter rekening mee worden gehouden dat de modale leeftijd der dienstverleners 18 à 20 jaar was, en dat velen dus, als ze al een kans hadden gekregen om werk te vinden, toch zeker nog geen langdurige arbeidservaring hadden kunnen opdoen.

Bijna 30% van de werkenden was zonder werk voordat de huidige baan werd gevonden; 40% was al eerder ergens werkzaam, veelal als tamelijk laag tot laag gekwalificeerde kracht (samen 54%).

Gemiddeld waren 1,75 keer zoveel dienstverleners zonder werk als met werk. Opvallend is echter, dat twee arrondissementen enigszins van dit gemiddelde lijken af te wijken. Dat zijn Groningen en Alkmaar. In Groningen was de verhouding werkloos-werkend nl. ongeveer 3:1. In Alkmaar daarentegen had meer dan de helft der dienstverleners wel een baan. Deze verschillen zijn echter niet significant. In hoofdstuk 5, waar onder meer de dienstverleningswerktijden aan de orde komen, zal worden besproken hoe deze worden ingepast in het leven van werklozen, respectievelijk hoe zij worden verdeeld over de vrije tijd van degenen die naast de dienstverlening ook nog arbeidsverplichtingen hadden. Dit brengt ons overigens op de vraag, of personen die de dienstverlening naast een reeds aanwezige dagtaak moeten doen, uiteindelijk meer of minder moeite hebben om dienstver-

---

³ Voor het rubriceren van de beroepen werd gebruik gemaakt van Tulder's beroepenlijst. Hierin worden 6 categorieën onderscheiden, nl. zeer hoog, hoog, tamelijk hoog, tamelijk laag, laag en zeer laag.

leningsafspraken na te komen. Op dit onderwerp komen we in hoofdstuk 7 terug.

2.5 *Ervaringen met vrijwilligerswerk*

Het leek ons van belang te weten, of dienstverleners al eens eerder ervaring hadden opgedaan met het verrichten van vrijwilligerswerk. We dachten dan bv. na te kunnen gaan, of dienstverleningen door ervaren vrijwilligers meer kans van slagen hadden dan die van anderen. Op deze en dergelijke vragen kon echter helaas geen betrouwbaar antwoord worden gegeven. In veel gevallen werd op de formulieren weliswaar 'nee' ingevuld; gevreesd moet echter worden dat dit lang niet altijd een onomwonden nee was, maar meer moet worden gelezen als 'voor zover bekend, nee'. Hierdoor verliest de hele vraag haar zeggingskracht. We gaan dan ook nauwelijks dieper op dit onderwerp in. We willen alleen nog vermelden, dat ruim 10% van de dienstverleners wel ervaring met vrijwilligerswerk had. De meest uiteenlopende taken blijken te zijn aangepakt (waarvan sommige in het kader van een dienstverlening). Van de 49 personen met vrijwilligerservaring deden achttien deze op in het welzijnswerk; veertien in de recreatieve sector.

3 DELICTGEGEVENS VAN DIENSTVERLENERS

3.1 De aard van het misdrijf

3.1.1 Algemeen

In het interimrapport van maart 1982 constateerden we, dat het tot 15 januari 1982 voornamelijk vermogensdelicten waren, in verband waarmee dienstverleningen werden overeengekomen. Het betrof toen 148 gevallen. Laten we eens een vergelijking maken met de 453 waarover we nu beschikken.

Tabel 1: Aard van het misdrijf op twee tijdstippen in de experimenteerperiode met elkaar vergeleken (in percentages)

Periode	Soort delict								
	Vermogens delict N=215	Agres- sief delict N=40	Verkeers- delict N=106	Drugs- delict N=11	Vuur- wapen delict N=14	Zeden delict N=3	Combi- natie N=55	An- ders N=2	Onbe- kend N=7
1-2-'81									
tot	57.4	7.4	14.9	2.7	3.4	1.4	10.8	0.7	1.4
15-1-'82									100%
15-1-'82									
tot	42.6	9.5	27.5	2.3	3.0	0.3	12.8	0.3	1.6
1-5-'82									100%
Gehele on- derzoek- periode	47.5	8.8	23.4	2.4	3.1	0.7	12.1	0.4	1.6
									100%

Wat vooral opvalt is een verkleining van het aandeel der vermogensdelicten en een toename van dat der verkeersdelicten. Grofweg kunnen we stellen dat, gerekend over de

gehele onderzoeksperiode, bijna de helft der dienstverleningen naar aanleiding van een vermogensdelict tot stand kwam, en bijna een kwart naar aanleiding van een verkeersdelict.

Als derde op de lijst zien we de categorie 'combinatie van delicten'⁶. Dit waren voor iets minder dan de helft combinaties van een vermogens- plus een agressief delict. Wanneer we ons blijven concentreren op de getallen van 1 mei 1982, (de onderste rij uit tabel 1 dus), dan willen we vooral graag weten hoe de verschillende soorten delicten over de acht proefarrondissementen zijn verspreid. In tabel 2 een overzicht.

Tabel 2: De verschillende soorten delicten per proefarrondissement (in percentages per arrondissement)

Arr.:	Gron.	Assen	Alm.	Zut.	Den Bosch	Breda	Alkm.	H'lem	Totaal
	N=67	N=65	N=36	N=61	N=30	N=126	N=39	N=25	N=449
Aard delict									
Vermogens-	31.3	44.6	50.0	54.1	50.0	50.0	51.3	64.0	
Sexueel	0.0	3.1	0.0	0.0	0.0	0.8	0.0	0.0	
Agressief	10.4	7.7	2.8	16.4	6.7	3.2	20.5	12.0	
Verkeers-	26.9	32.3	22.2	9.8	3.3	34.1	15.4	12.0	
Drugs-	3.0	1.5	8.3	6.6	0.0	0.0	0.0	4.0	
Anders*)	28.5	10.8	13.9	13.2	33.3	12.0	12.8	4.0	
Onbekend	0.0	0.0	2.8	0.0	6.7	0.0	0.0	0.0	
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	

*) Deze categorie is samengesteld uit misdrijven inzake de Vuurwapenwet (19.7%), combinaties van delicten (77,5%) en andere delicten (2,8%).

Grote uitschieters zijn er niet bij. Opvallend is wel, dat agressieve delinquenten met name in Zutphen en Alkmaar een goede kans op dienstverlening leken te maken. Met de interpretatie van de percentages moet voorzichtigheid worden betracht, omdat het soms om zeer kleine aantallen gaat.

⁶ Bij onze attitudemeting van september 1981 stelden wij o.a. de vraag, welke delicten men (0.M., advocatuur en reclassering) vooral geschikt achtte voor Dienstverlening. Agressieve delicten kwamen toen op de eerste plaats, verkeersdelicten op de tweede en vermogensdelicten op de derde plaats. Zie 'Opvattingen over Dienstverlening', WODC-rapport door J. de Hullu.

3.1.2. Vermogensdelicten

In totaal komt er 265 keer een vermogensdelict voor, al dan niet in combinatie met een ander soort delict. Werd een vermogensdelict gepleegd in combinatie met nog een vermogensdelict, dan telden we alleen het zwaarste, althans datgene waarvoor het Wetboek van Strafrecht het hoogste strafmaximum stelt. Hoe de vermogensdelicten onderling zijn verdeeld, geven we weer in tabel 3.

Tabel 3: Soort vermogensmisdrif (in percentages)

Artikel W.v.Sr.	Delictomschrijving	Percentage N=265
225/227	Valsheid in geschrifte/fraude	9.8
310	Eenvoudige diefstal	6.4
311	Diefstal in vereniging en/of braak	66.4
312	Diefstal met geweldpleging	6.0
317	Afpersing	1.1
321	Verduistering	0.4
322	Verduistering in dienstbetrek- king	1.5
326/326a	Oplichting	1.9
416/417	Heling	3.8
Andere artt.		0.8
Niet op- gegeven		1.9

Diefstal in vereniging en/of braak scoeren met 66.4% verreweg het hoogst.

3.1.3 Sexuele delicten

Negen plegers van zedendelicten bevonden zich onder de dienstverleners. Telt men in tabel 2 de plegers van dit soort misdrijven bij elkaar op, dan komt men tot 3. Dit betekent dat 6 van de 9 sexuele misdrijven in combinatie met een ander soort delict zijn gepleegd.

De verdeling (in absolute aantallen) is als volgt: twee maal art. 242 Sr. (Verkrächting); twee maal art. 246 Sr. (Aanranding); een maal art. 247 Sr. (Ontucht met minderjarigen) en een maal art. 249 Sr. (Ontucht door ouders, onderwijzer, e.d.). Van drie sexuele delicten waren wetsartikel plus delictomschrijving onbekend.

3.1.4 Agressieve delicten

Een agressief delict kwam, al dan niet in combinatie met een ander soort delict, 80 keer voor. Werden door één persoon meerdere agressieve delicten gepleegd, dan telde we weer alleen het zwaarst, dat wil zeggen datgene waarvoor het W.v.Sr. het hoogste strafmaximum stelt. In tabel 4 een overzicht.

Tabel 4: Soort agressief delict (in percentages)

Artikel W.v.Sr.	Delictomschrijving	Percentage N=80
180	Wederspannighaid	5.0
141	Openlijke geweldpleging	18.8
285	Bedraiging met geweld	3.8
300.1+301.1	Eenvoudige mishandeling	12.5
300.2 enz.	Gekwalificeerde mishandeling	17.5
157+158	Brandstichting	17.5
350	Vernieling (vandalisme)	16.3
andere		
ertt.*		5.0
niet op- gegeven		3.8

* Dit betref twee maal art. 287 (Poging tot doodslag) en twee maal art. 184 Sr. (Niet voldoen aan bevel van opsporingsambtenaar; belemmering van opsporingsonderzoek).

3.1.5 Verkeersdelicten

In totaal kwam er 131 keer een verkeersdelict voor, al dan niet in combinatie met een ander soort delict. Werd een verkeersdelict gepleegd in combinatie met nog een verkeersdelict, dan is dit ondergebracht in een aparte categorie (aan de hand van wettelijke criterie is hier nl. moeilijk een ernstgradatie te maken, zoals dat bv. bij de vermogensdelicten werd gedaan).

Tabel 5: Soort verkeersmisdrijf (in percentages)

Artikel W.V.W.	Delictomschrijving	Percentage N = 131
26	Rijden onder invloed	67.2
33/33a	Niet meewerken aan onsp. onderzoek	3.8
36	Letsel of dood door schuld	4.6
Anders + combinaties		20.6
Niet opgegeven		3.8

Omdat de categorie 'Anders + combinaties' relatief groot is, lijkt het de moeite waard hier wat dieper op in te gaan. Vier maal werd art. 32 WvW genoemd (rijden in periode van ontzegging), ook vier maal art. 37 WvW (joy-riding). Twee maal kwam rijden zonder rijbewijs voor; dit is een overtreding, en wel van art. 9 van het wegenverkeersreglement. De combinaties zijn meest samenvoegingen van art. 26 met een ander.

3.1.6 Drugsdelicten

Er bevonden zich onder de dienstverleners zeventien plegers van een drugsdelict. Aangezien tabel 2 er elf noemt, betekent dit dat zes personen het delict in combinatie met een ander delict hebben gepleegd.

Tabel 6: Soort drugsdelict (in absolute aantallen)

Artikel Opiumwet	Delictomschrijving	Aantal N = 17
2 juncto 10	Bezit van of handel in hard drugs	11
3 juncto 11	Bezit van of handel in soft drugs	2
niet opgegeven		4

3.2 Schade en letsel tengevolge van het misdrijf

Voor 25 zaken bleef het ons onbekend of er sprake was van schade ten gevolge van het misdrijf.

In 160 gevallen (35,6% van de resterende zaken) had het misdrijf geen schade tot gevolg.

In totaal was er 264 keer sprake van schade ten gevolge van het misdrijf, meestal aan goederen maar soms ook aan personen.

Van de slachtoffers die latsel opliepen waren er zeven levensgevaarlijk of zelfs dodelijk gewond. Allen ten gevolge van een verkeersdelict.

Voor 100 slachtoffers werd een schadebegaling tot stand gebracht. Dit waren volledige vergoeding, gedeeltelijke vergoeding, afbetaling, teruggave van het gestolene, of betaling via de verzekering. In enkele gevallen werd er nog over een regeling onderhandeld. Verzoening met het slachtoffer werd slechts één keer genoemd. Wellicht komt dit doordat de vraag betrekking had op 'schadevergoeding' en niet zozeer op 'conflictoplossing'. Ook werd één keer het opknappen van een vernielde flat genoemd. Dit was echter de inhoud van de dienstverlening en is daarom niet als louter schadevergoeding op te vatten. Bij de vraag, waarom er (in de 149 voorkomende gevallen) geen schadebegaling was, werd 37 keer als antwoord ingevuld, dat de middelen van de dienstverlener daartoe ontoereikend waren⁷; 34 keer werd er door de benadeelde geen schadevergoeding verlangd. In vier gevallen werd als reden opgegeven, dat het delict al te lang geleden was gepleegd. Vaak echter bleef de reden onbekend.

- 3.3 *Inverzekeringstelling en preventieve hechtenis*
Inverzekeringstelling en/of preventieve hechtenis werd voor bijna de helft (46,1%) van alle dienstverleners toegepast.
Voor de duur hiervan zie het overzichtje in tabel 7.

Tabel 7: Duur der preventieve hechtenis (in percentages)

Duur	Percentage N=209
t/m 4 dagen	37.8
5 t/m 12 dagen	13.0
13 t/m 30 dagen	5.7
31 t/m 60 dagen	9.6
61 t/m 90 dagen	4.3
91 en meer	2.9
onbekend	26.8

⁷ Hierbij moet men bedenken, dat met name in dergelijke zaken de noodzaak tot het eisen of opleggen van een vrijheidsstraf c.q. de overweging om een dienstverleningsaanbod te doen, zich zal voordoen.

Van de 215 vermogensdelinquenten werden er, voor zover bekend, 147 preventief gehecht (68,4%). Daarna werden relatief het meest in verzekering gesteld of preventief gehecht de plegers van een sexueel delict, van een agressief delict, en van een drugsdelict. Van de 14 personen die een misdrijf in het kader van de Vuurwapenwet hadden gepleegd, werden er vijf in verzekering gesteld of gehecht, en van de 57 plegers van andere en gecombineerde delicten 20 personen. Van de 106 verkeersdelinquenten evenwel werden er slechts 6 (5,7%) in verzekering gesteld of preventief gehecht.

3.4 *Strafrechtelijk verleden van de dienstverlener*

Meer dan de helft der dienstverleners (55%) was al eens eerder met justitie in aanraking geweest, terwijl iets minder dan een derde (32%) als 'first offender' kon worden aangemerkt en het van 13% onbekend was of ze eerder waren vervolgd. Als we nagaan, voor welke delicten de recidivisten eerder werden vervolgd, herkennen we niet helemaal hetzelfde patroon als bij de laatst gepleegde delicten: 42.6% blijkt te zijn vervolgd voor een vermogensdelict, hetgeen redelijk overeenkomt met het percentage thans gepleegde vermogensdelicten (47,5). Verkeersdelicten, thans 23.4% van het totaal, maakt evenwel 33,8% van de eerder gepleegde misdrijven uit.

Wanneer we de spreiding van recidivisten over de arrondissementen bekijken, dan valt op dat van Assen en Den Bosch relatief veel onbekend is. Verder bleken er in Groningen relatief meer recidivisten voor te komen dan in de andere plaatsen, terwijl Alkmaar betrekkelijk veel first offenders telde, nl. ongeveer de helft van al haar dienstverleners. Of oude bekenden van justitie het er bij de uitvoering van hun dienstverlening beter of juist slechter afbrachten dan degenen die daarmee voor de eerste maal in contact kwamen, zal in hoofdstuk 7 ter sprake komen.

4. TOTSTANDKOMING VAN AFSPRAKEN/TOEZEGGINGEN

4.1 *De Initiatiefnemers*

Bijna de helft van alle dienstverleningen blijkt te zijn geïnitieerd door medewerkers van de reclassering. Bijna een kwart kwam voor rekening van advocaten. Verder was het in 5 1/2% van de gevallen de dienstverlener zelf die het initiatief nam. Ook combinaties kwamen voor, nl. van reclasseringsmedewerker plus advocaat (6%) en van reclasseringsmedewerker plus verdachte (4%). Overige combinaties waren zeldzamer. Opmerkelijk is verder dat dertien keer een officier van justitie het initiatief nam (bijna 3%), waarvan twee maal samen met een reclasseringsmedewerker. Slechts drie maal werd een rechter of rechter-commissaris genoemd; mogelijk is dit te verklaren vanuit het meer receptieve karakter van de rechterlijke taak in het algemeen.

4.2 *Fase in het strafproces*

Een zeer wezenlijke vraag die zich herhaaldelijk in de discussie over dienstverlening voordoet, en die ook regelmatig in de vakliteratuur centraal wordt gesteld, betreft de fase in het strafproces waarin dienstverleningen tot stand zouden moeten worden gebracht: moet er altijd een rechter aan te pas komen, of moet dat juist worden vermeden? Moet een dienstverlening ook, of zelfs bij voorkeur alleen, met het OM tot stand kunnen komen? De beantwoording van deze vraag hangt waarschijnlijk in sterke mate af van de opvatting die men huldigt over het karakter van de dienstverlening: ziet men haar als straf of als alternatief voor een straf? Wie dienstverlening als een alternatief ziet, zal er een voorstander van zijn de betrokkene zo snel mogelijk, nl. in de OM-fase, uit het strafproces weg te 'diverteren'. Wie haar daarentegen als een straf ziet, die voor sommigen een even zware ingreep in het persoonlijk leven kan betekenen als een gevangenisstraf, zal ofwel van mening zijn dat dienstverlening zowel op OM- als op rechterlijk niveau tot stand gebracht moet kunnen worden, ofwel uitsluitend voor de rechterlijke variant kiezen. Deze keuze is wel-

licht afhankelijk van de waarde die men hecht aan de naleving der wettelijke regels uit het strafprocesrecht. Zonder hier verder dieper op in te gaan, bezinnen we ons nu op de vraag, voor welke fase van het strafproces er in concreto werd gekozen. Daar we ook over de 'tussenstand' van 15 januari 1982 beschikken, hebben we kunnen vaststellen dat er bij gebruikmaking van de mogelijkheid tot dienstverlening sprake was van een verschuiving in de richting van Rechtbank en Hof. In tabel 8 een overzicht.

Tabel 8: Justitiële instantie met wie de dienstverlening overeengekomen werd

	Rechtbank/Hof	OM	anders/onb.	totaal
1-2-'81 tot 15-1-'82	N = 77 52%	N = 71 48%	--	N = 148 100%
15-1-'82 tot 1-5-'82	N = 227 74,4%	N = 72 23,6%	N = 6 2,0%	N = 305 100%
Gehela onderzoekperiode	N = 304 67,1%	N = 143 31,6%	N = 6 1,3%	N = 453 100%

Over de hele periode blijkt bijna een derde van alle dienstverleningen in de OM-fase tot stand te zijn gebracht, en ruim twee derde met de Rechtbank of het Hof.

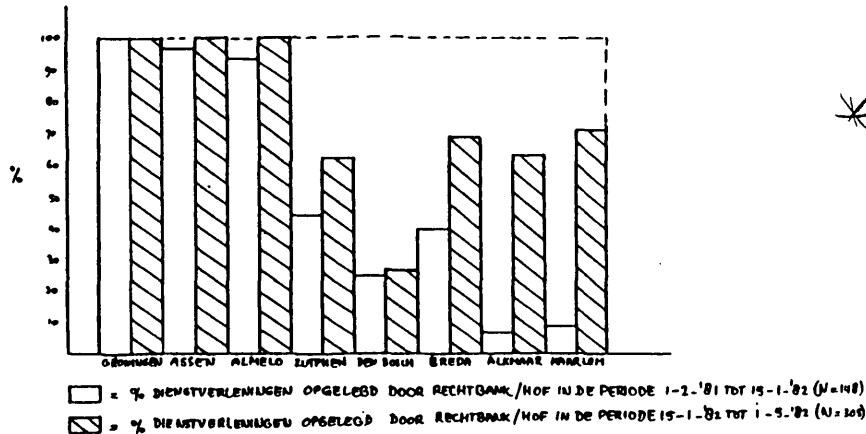
De categorie Rechtbank/Hof kan nog nader worden uitgesplitst: negen keer kwam een rechter tussenbeide om het beleid van het OM te toetsen; twee keer kwam men tot een dienstverlening na en ondanks een afwijzing door het OM; negen keer werd het Gerechtshof bij dienstverleningen betrokken. Van de in totaal 295 toezeggingen door de arrondissementsrechtbank werd bekend dat 26,4% tot stand kwam met de meervoudige kamer; 55,3% met de politierechter. Onder de categorie 'anders' vallen onder meer de zaken waarin gratieverzoeken door het Ministerie van Justitie werden aangehouden totdat een dienstverlening was verricht. Drie maal was een dienstverlening toegezegd door de kinderrechter; in één van deze zaken pleegde de kinderrechter overleg met de officier van justitie. Omgekeerd kwam het ook een keer voor, dat de overeenkomst met de officier werd gesloten, nadat deze het fiat van de kinderrechter had gekregen.

In het interimrapport van maart 1982 deelden we ook mee, hoeveel keer er per arrondissement met de officier, en hoeveel keer met de rechter een dienstverlening tot stand werd gebracht. Om te laten zien hoe de verschuiving in de richting van rechterlijke modaliteiten over de ar-

rondissementen verspreid is, maakten we een histogram dat is afgebeeld in figuur 2.

FIGUUR 2 VERSCHUIVING IN DE RICHTING VAN DE RECHTBANK ALS INSTANTIE MET WIE DE DIENSTVERLENING OVEREENGEKOMEN WERD

We zien dat de verschuivingen zich vooral in Breda, Zutphen, Haarlem en en Alkmaar hebben voorgedaan. Verder leert de figuur, dat in het Noorden des lands nauwelijks dienstverleningen met het OM werden overeengekomen; ook in Almelo lijkt een uitgesproken voorkeur voor de rechterlijke modaliteiten te hebben bestaan. Zo niet in Alkmaar en Haarlem, hoewel ook daar tendensen in rechterlijke richting aanwezig lijken te zijn. In Groningen is vanaf het begin voor het rechterlijk model gekozen; voorwaarde in Groningen is echter wel, dat het OM met de dienstverlening instemt.

(Het gedeelte dat in de figuur met stippellijnen is aangegeven komt voor rekening van de officieren).

4.3 Modaliteiten

4.3.1 Dienstverlening overeengekomen met het OM

Als modaliteiten die op OM-niveau konden worden toegepast, noemde de VED in november 1980 de volgende drie mo-

gelijkheden.

1. onvoorwaardelijk sepot; ongeacht de afloop van de dienstverlening;
2. uitstel van de beslissing tot verder vervolgen;
3. voorwaardelijk sepot, met een goed verloop van de dienstverlening als (enige) voorwaarden;

*
In de praktijk blijken ook de volgende modaliteiten te zijn toegepast:

4. voorwaardelijk sepot, ongeacht de afloop van de dienstverlening;
5. voorwaardelijk sepot na een goed verloop van de dienstverlening (bv. met de voorwaarde dat de betrokkene binnen een bepaalde proeftijd geen nieuwe strafbare feiten pleegt);
6. de Ovj zal ter zitting geen onvoorwaardelijke gevangenisstraf eisen, mits de dienstverlening goed verloopt;
7. de Ovj zal positief adviseren bij een gratieverzoek, als de dienstverlening goed verloopt;
8. de Ovj zal geen onvoorwaardelijke geldboete eisen, als de dienstverlening goed verloopt.

In tabel 9 op pag. 21 een overzicht van de frequentie waarmee de verschillende officiersmodaliteiten zijn toegepast.

Tabel 9: Modaliteiten toegepast door het OM

nr.	Modaliteit	Aantal	Percentage
1	Onv. sepot, ongeacht de afloop	20	14.0
2	Onbekend, incl. uitstel v. beslissing	24	16.8
3	Onvoorw. sepot mits dienstverlening slaagt	43	30.0
4	Voorw. sepot, ongeacht de afloop	12	8.4
5	Voorw. sepot mits dienstverlening slaagt	22	15.4
6	Geen eis tot onv. gev. straf, mits dienstverlening slaagt	18	12.6
7	Positief gratie-advies, mits dienstverlening slaagt	3	2.1
8	Geen onv. geldboete, mits dienstverlening slaagt	1	0.7

Op de eerste plaats komt in tabel 9 het onvoorwaardelijke seponeren na een goed verloop van de dienstverlening. Op de tweede plaats de categorie 'onbekend', waarbij we er echter van mogen uitgaan dat dit meestal een uitstel van de beslissing tot al dan niet vervolgen inhoudt. Onvoorwaardelijk sepot, ook als de dienstverlening niet slaagt, blijkt ongeveer even vaak te zijn voorgekomen als het voorwaardelijk seponeren na een geslaagde dienstverlening. Deze modaliteit werd indertijd vooral bepleit door Hulsman, die als lid van de Commissie Van Andel zijn voorkeur uitsprak voor Dienstverlening volgens een zg. vrijwillig model.

Hoe de OM-modaliteiten over de proefarrondissementen waren verspreid, is weergegeven in tabel 10.

Label 10: Verspreiding van de OM-modaliteiten over de proefarrondissementen (in absolute aantallen)

Arrondissement: Modaliteit	Zut.	Den B.	Breda	Alk.	H'Iem**)	Totaal
onv. sepot ongeacht afloop	8	0	5	6	1	20
onb., incl. uitstel vonniswijzing	0	12	5	6	1	24
onv. sepot mits dv slaagt	11	4	9	13	6	43
voorn. sepot ongeacht afloop	0	1	11	0	0	12
voorn. sepot mits dv. slaagt	3	4	9	2	1	19
diversen**)	4	0	10	3	5	22
	26	21	49	30	14	140

*) In Groningen, Assen en Almelo kwam in totaal slechts drie keer een OM-modaliteit voor (steeds voorwaardelijk sepot, mits de dienstverlening zou slagen).

***) Geen eis tot onv.gev.straf; positief gratie-advies of geen onvoorwaardelijke geldboete.

Hieruit blijkt onder meer dat onvoorwaardelijk sepot, mits de dienstverlening slaagt, vooral in Alkmaar werd toegepast en (in mindere mate) ook in Zutphen; voorwaardelijk sepot, ongeacht de afloop voornamelijk in Breda.

4.3.2 Bemoediging Raadkamer/rechter-commissaris

In totaal 24 keer (5,3% van alle zaken) werd de Raadkamer of de rechter-commissaris bij een dienstverlening betrokken. Meestal was dit om een preventieve hechtenis te schorsen (19 keer). Twee maal stelde een rechter-commissaris een vooronderzoek in met het oog op dienstverlening, waarvan één maal met het doel, vervolgens de dienstverlener te begeleiden. Een rechter-commissaris wilde een dienstverlener horen, een andere weigerde expliciet de voorlopige hechtenis te schorsen, en een laatste pleegde overleg met de kinderrechter inzake een dienstverlening.

4.3.3 Toepassing door Rechtbank of Hof

Hier noemde de VED in november 1980 twee mogelijkheden:

1. uitstel van vonniswijzing;
2. dienstverlening als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke veroordeling.

Deze tweede mogelijkheid achtte de VED minder wenselijk, omdat volgens haar in dat geval de dienstverlening gemakkelijker als vorm van dwangarbeid zou kunnen worden opgevat.

De rechtbanken en gerechtshoven voegden alleen de gratievariant aan deze modaliteiten toe. Een overgrote meerderheid der rechters koos voor uitstel van vonniswijzing (87.8% van alle rechtbanken en hoven). In tabel 11 is de exacte verdeling weergegeven.

Tabel 11: Modaliteiten toegepast door Rechtbanken en Hoven

nr.	Modaliteit	Aantal N=304	Percentage
1	Uitstel van vonniswijzing *)	267	87.8
2	Dienstverlening als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke veroordeling	27	8.9
(3)	Anders, incl. positief advies bij gratieverzoek	5	1.6
	Onbekend	5	1.6

*) Hierbij werd 46 keer in het proces-verbaal van de zitting omschreven welke straf er zou volgen, wanneer de dienstverlening volgens afspraak werd uitgevoerd.

Evenals voor het OM gingen we na, hoe deze rechterlijke modaliteiten over de proefarrondissementen waren verspreid. Terwille van de overzichtelijkheid presenteren we ook deze gegevens weer tabelsgewijs, en wel in tabel 12.

Tabel 12: Verspreiding van de rechterlijke modaliteiten over de proefarrondissementen (in absolute aantallen)

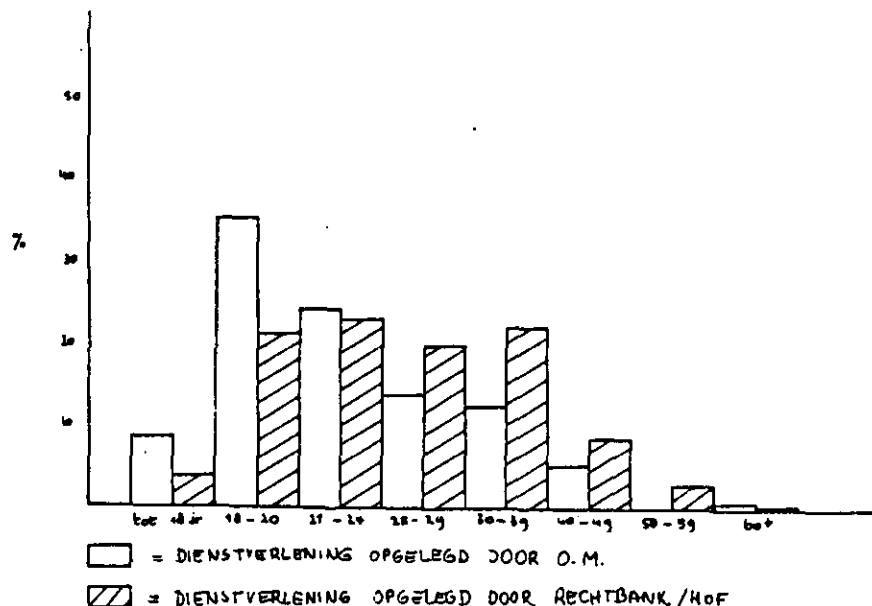
arrondissement: Modaliteit	Gron.	Ass.	Alm.	Zut.	Den B.	Breda	Alk.	H'lem	Totaal
Uitstel vonniswijzing 'sec'	67	62	7	10	6	53	5	11	221
Uitstel vonniswijzing met strafomschrijving	0	0	25	21	0	0	0	0	46
Dv als bijz. voorw.	0	0	1	0	1	22	3	0	27
Anders	0	0	0	2	0	2	1	0	5
	67	62	33	33	7	77	9	11	299

Opmerkelijk is, dat in Almelo en Zutphen de rechters er een gewoonte van maakten, reeds in het proces-verbaal van de eerste zitting te laten vastleggen wat de straf precies zou worden indien de dienstverlening tot een goed einde werd gebracht. De modaliteit waarbij dienstverlening als bijzondere voorwaarde wordt opgelegd, komt in totaal 27 keer voor; 22 van de 27 keer te Breda.

4.3.4 Relatie delictgegevens/modaliteit

Volgens de criminale statistiek van het CBS was in 1979 in alle strafzaken (waarvan de arrondissementsrechtbank kennis nam) ongeveer 32% van de verdachten jonger dan 21 jaar. Van deze jongeren werd in 57.4% van de gevallen de zaak geseponeerd. Hieruit mag misschien worden afgeleid dat het OM vooral jeugdige verdachten ontziet. Frequente toepassing door het OM van dienstverlening bij 18-20 jarigen bevestigt deze veronderstelling (zie figuur 3). Dat de kolommen betreffende personen onder de 18 jaar in deze figuur zo laag zijn, kan worden toegeschreven aan het feit dat dienstverlening in de experimentale periode eigenlijk alleen was bedoeld voor degenen op wie het strafrecht voor meerderjarigen van toepassing is.

FIGUUR 3 LEEFTIJD DER DIENSTVERLENERS NAARSLANG OPLEGGING DOOR O.M. OF RECHTBANK/HOF

Aard van het delict

Wat betreft de aard van het delict blijken in de OM-fase de vermogensdelicten zeer hoog te scoren (58% van de zaken). Verkeersdelicten kwamen hier slechts in 8,4% van de gevallen voor. Bij de rechterlijke modaliteiten evenwel betrof het voor 30.6% verkeersdelicten. Voor de overige delicten ontliepen de percentages OM/rechtbank elkaar niet veel.

Inverzekeringstelling en preventieve hechtenis

Officieren blijken minder vaak dan rechters een dienstverlening overeen te zijn gekomen met personen die in verzekering gesteld of preventief gehecht (geweest) waren; ruim anderhalf keer zo vaak kwam er een dienstverlening tot stand tussen iemand die in verzekering gesteld of preventief gehecht (geweest) was en een rechtbank/Hof, als tussen zo iemand en het OM.

Recidivisme gekoppeld aan leeftijd

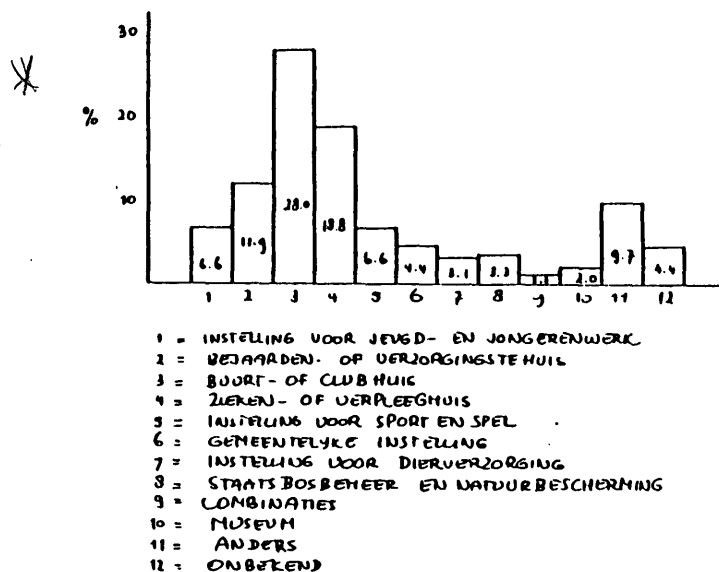
x
Voorzover het OM dienstverleningen overeen kwam met recidivisten (61 van de 128 keer waarvoor dit gegeven bekend was), gebeurde dit voor precies de helft met dienstverleners van 18-20 jaar. De rechters zeiden vooral aan de wat ouderen een dienstverlening toe. Bij de interpretatie hiervan moet er weer rekening mee worden gehouden, dat de groep dienstverleners die de rechter 'haalt', anders van samenstelling is dan die waarmee zich het OM bemoeit; zo waren er in dit geval mogelijk voor de rechter niet veel jeugdige recidivisten meer over, omdat die al via het OM op een dienstverleningsspoor waren gezet. Het OM kwam in 67 van de 128 keer een dienstverlening overeen met een first offender. Van deze groep viel ongeveer een derde in de leeftijdsgroep van 18-20 jaar. De rechtbanken/hoven zeiden in 78 van de 266 keer (waarin dit gegeven bekend was) een dienstverlening toe aan first offenders, tegenover 187 recidivisten. Van deze laatste groep viel bijna een kwart in de leeftijdsgroep van 18-20 jaar.

Resumerend kunnen we stellen dat het OM geen duidelijke voorkeur had voor first offenders of recidivisten; wel voor jeugdigen van 18-20 jaar. Ten aanzien van de restgroep die voor de rechter beschikbaar bleef kan worden opgemerkt dat de rechtbank aan aanmerkelijk veel meer recidivisten dan first offenders een dienstverlening toezegde, waarbij de leeftijdsfactor geen duidelijke rol leek te spelen.

5 DE DIENSTVERLENING ZELF

5.1 Soort instelling waar de dienstverlening werd verricht
 Bijna de helft van alle dienstverleningen blijkt te zijn verricht in een buurthuis, clubhuis, ziekenhuis of verpleegtehuis. Voor een volledig overzicht zie figuur 4.

FIGUUR 4 INSTELLING WAAR DE DIENSTVERLENING VERRICHT WERD

Aangezien de categorie 'anders' bijna 10% van het geheel uitmaakt, is het misschien aardig deze eens nader te bekijken. Een uiteenlopend scala van instellingen wordt genoemd: de rijkspolitie, scholen, kerkgenootschappen,

een woningbouwvereniging, een stoomtreinmaatschappij, het rijksarchief, en een snackbar.

5.2 *Bekendheid van de dienstverlener met de instelling*

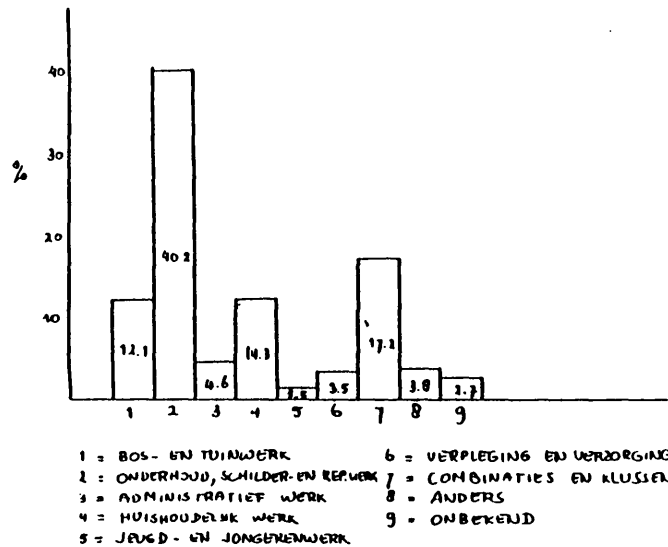
*
Gedurende de onderzoeksperiode blijkt er slechts in 8,7% van de gevallen een relatie te bestaan tussen de dienstverlener zelf en de persoon of instantie voor wie het werkproject werd uitgevoerd: 22 keer kende de dienstverlener de projectleveraar al voordat hij er ging werken, zes keer vond de dienstverlening plaats bij een vroegere werkgever. Acht keer bestond er een nog andere relatie, bv. iemand ging werken voor een kerkgenootschap waarvan hij lid was, of de instelling lag in de wijk waar de betrokkene woonde. Ook kwam het een keer voor dat iemand ging werken voor de politie, door wie hij werd opgepakt. Drie keer werd een dienstverlening direct ten gunste van de gelaedeerde verricht. Of het al dan niet bestaan van een reeds tevoren aanwezige relatie tussen de dienstverlener zelf en de instelling waar men wordt geplaatst de kans op het slagen van de dienstverlening lijkt te vergroten, zal in hoofdstuk 7 nog aan de orde komen.

5.3: Aard der werkzaamheden

5.3.1 Algemeen

Een algemeen overzicht van de aard der werkzaamheden geeft figuur 5.

FIGUUR 5 AARD DER DIENSTVERLENINGSWERKZAAMHEDEN

Meer dan 40% der werkzaamheden bestond uit onderhouds-, reparatie- en schilderwerk; dit werd voornamelijk verricht in buurt- en clubhuizen, in instellingen voor jeugd- en jongerenwerk en bij verenigingen voor sport of spel. Bij categorie 7 werd 13 van de 78 keer een combinatie van categorie 1 en 2 genoemd, en eveneens 13 keer een combinatie van categorie 2 en 4. Om een indruk te geven van de werkzaamheden die zijn ondergebracht in categorie 8, noemen we er een aantal: sorteren van klinkers, toezicht houden op een huiswerkgroep, sneeuwruimen, inrichting donkere kamer, vervaardigen van een beeld of van speelgoed, bewakingswerk, rondleiden van bezoekers, lesgeven in 'fitness', verrichten van onderzoek ten behoeve van een drugsteam, begeleiden van paarden en opzetten van een tentoonstelling.

5.3.2 Aard der werkzaamheden in verband gebracht met persoons- en delictgegevens

Leeftijd

Voor alle leeftijdsgroepen kwamen onderhouds-, reparatie en schilderwerk het meest voor; op de tweede plaats kwam bij de 30-35 jarigen huishoudelijk werk, terwijl dat voor de 18-31 jarigen meer combinaties van werkzaamheden en klussen waren; deze verschillen zijn echter niet significant.

Geslacht

Opmerkelijk is, dat geen van de vrouwen onderhouds-, reparatie- of schilderwerk verrichtte. Van de 21 vrouwen voor wie de aard der werkzaamheden bekend werd, verrichtten er 8 huishoudelijk werk. Vrouwen deden ook vaker verplegend en verzorgend werk.

Aard van het misdrijf

Een delictgegeven dat we in verband brachten met de aard van het werk, is de aard van het misdrijf. Vrijwel alle soorten van delinquenten kregen voornamelijk onderhouds-, schilder- en reparatiewerk te doen. Voor vermogensdelinquenten en voor degenen die zowel een vermogens- als een agressief delict hadden gepleegd, kwamen de combinaties/klussen op de tweede plaats. Voor vermogensdelinquenten kwam huishoudelijk werk op de derde plaats. Voor verkeersdelinquenten kwam dit werk op de tweede plaats; bos- en tuinwerk op de derde plaats. Noch plegers van agressieve delicten, noch verkeersdelinquenten deden significant vaak verplegend of verzorgend werk. Met andere woorden, hier is geen aanwijzing te vinden voor het bestaan van een relatie tussen de aard van het misdrijf en de aard van de werkzaamheden. Van de 13 'vandalen' kregen er 12 werk te doen waarbij, gelet op het constructieve karakter ervan, mogelijk rekening is gehouden met de aard van het misdrijf: bos- en tuinwerk (5x), onderhouds-, reparatie- en schilderwerk (5x) en klussen (2x).

5.4 Aantal uren dienstverlening

In de richtlijnen van de VED wordt gezegd, dat het aantal uren dienstverlening minstens 30 zou moeten zijn, en maximaal 150 zou mogen zijn. Uit tabel 13 blijkt dat zowel de onder- als bovengrens zijn overschreden.

Tabel 13: Aantal uren dienstverlening (in percentages)

Aantal uren per dienstverlener	Percentage N=453
6 - 30	7.7
30 - 60	30.0
60 - 90	17.9
90 - 120	19.0
120 - 150	14.3
150 - 300	4.9
300 - 624	2.6
onbekend	3.5

✕ In totaal blijkt men zich dus in ruim 15% van alle gevallen niet aan de voorstellen van de VED te hebben gehouden. Dienstverleningen van meer dan 150 uur kwamen vooral voor in Almelo (14 keer) en in Assen (9 keer).

Bij onze eindevaluatie zal worden gepeild, in hoeverre er behoefte bestaat aan een verschuiving van de thans aanbevolen grenzen; ook zal daarbij aan de orde komen of er (volgens de te ondervragen rechters, officieren, advocaten en reclasseringsmedewerkers) een min of meer vaste verhouding (omrekeningstabel) zou dienen te bestaan tussen aantal dienstverleningsuren en aantal dagen onvoorwaardelijke straf, waarvoor zij (meestal) het alternatief zouden moeten vormen. Wij vroegen de officieren en rechters, hoeveel dagen onvoorwaardelijke gevangenisstraf zij zouden hebben geeist, resp. opgelegd, wanneer de mogelijkheid tot dienstverlening niet zou hebben bestaan. Wanneer we deze voorgenomen straf per individuele dienstverlener vergelijken met het aantal uren dienstverlening, kan worden geanalyseerd in hoeverre de officieren en rechters in de praktijk een soort omrekeningstabel hebben gehanteerd. Dit zullen we doen in hoofdstuk 6.

5.5 Werktijden

Het blijkt dat 28,6% van de dienstverleningen een fulltime-bezigheid voor de betrokkene was; 23,4% van de dienstverleners was parttimer; 30,6% verrichtte het werk 's-avonds of in het weekend en 12,5% werkte op variabele werktijden ofwel in overleg met de projectverschaffer (onbekend bleef 4,9%).

Het ligt voor de hand, dat vooral werklozen een fulltime-dienstverlening deden. Inderdaad bleek 24,3% van alle dienstverleners zowel fulltime dienst te verlenen als geen werk te hebben. Van de 30,2% die 's-avonds en in de weekends een dienstverlening verrichtte, had

tweederde een baan en was eenderde werkloos. Een overzicht van het al dan niet hebben van een baan en de dienstverleningswerk tijden geven we in tabel 14.

Tabel 14: Het hebben van een baan in relatie tot de dienstverleningswerk tijden (in percentages)

Werk tijden dienstverlening	Geen baan Percentage N=284	Wel een baan Percentage N=161
Fulltime	38.7	11.2
Parttime dagelijks	16.9	5.0
Parttime niet dagelijks*)	10.6	11.2
's-avonds en/of in het weekend	16.9	55.3
Variabel of in overleg	11.6	14.3
onbekend	5.3	3.1

*) Hiermee wordt nagegaan, of de betrokkene het werk al dan niet in een reeks van opeenvolgende dagen ('en bloc') verrichtte. Dit kon van belang zijn in verband met het continueren van een uitkering tijdens de uitvoering van de dienstverleningen.

5.6 *Probleemoplossing*

Tot wie kon de dienstverlener zich wenden wanneer er tijdens de uitvoering van het werk problemen zouden ontstaan?

Bijna in alle arrondissementen was dat ofwel de dienstverlening-coördinator (Groningen en Assen), ofwel een medewerker van de reclassering (samen 84,7%). Acht van de dertien maal dat een advocaat zich als probleemoplosser opwierp, gebeurde dit te Zutphen. Zutphen was verder het enige arrondissement, waar ook de contactpersoon op het project enkele malen als probleemoplosser werd genoemd, zij het in combinatie met een medewerker van de reclassering.

5.7 *Berichtgeving aan de justitiële autoriteiten*

Dikwijls waren het reclasseringsmedewerkers, die aan de justitiële autoriteiten mededeelden hoe de dienstverlening was verlopen. In tabel 15 een overzicht van de functie der 'berichtgevers'.

**Label 15: Functie der berichtgevers per arrondissement
(in percentages)**

Arr.:	Gron.	Ass.	Alm.	Zut.	Den B.	Breda	Alkm.	H'lem	Alle proef- arr. samen (%) N= 446
	N=67	N=65	N=36	N=61	N=30	N=126	N=36	N=25	
Functie									
dv'er zelf	-	-	-	14.8	-	-	11.1	88.0	7.8
coörd.	97.0	87.7	-	1.6	-	7.1	-	-	29.6
recl.medew.	-	3.1	100	29.5	93.3	77.8	61.1	4.0	46.0
cont.pers.	-	-	-	1.6	-	1.6	19.4	-	2.2
comb.	-	-	-	42.6	-	3.2	2.8	-	7.0
advocaat	-	-	-	6.6	-	8.7	5.6	4.0	4.0
onbekend + geen bericht	3.0	9.2	-	3.3	6.7	1.6	-	4.0	3.4
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

In Haarlem is sinds januari 1981 geen enkele reclasseringsmedewerker meer bereid gebleken aan de justitiële instanties te rapporteren (tot dan toe was het er één); in 88% van de voor ons onderzoek toegankelijk gestelde gevallen deed de dienstverlener het daar zelf. In Groningen was het steeds de coördinator, die zich kweet van deze taak. In de overige arrondissementen functioneerde meestal de secretaris van de Reclasseringsraad als coördinator. Wanneer daar dus als berichtgever 'iemand van de reclassering' wordt genoemd, kan het zijn dat hiermee de coördinator wordt bedoeld. Wie er voor de berichtgeving zorg droeg, hing waarschijnlijk in sterke mate samen met de wijze van organisatie van de dienstverlening in het betreffende proefarrondissement. (Dit onderwerp zal verder aan de orde komen in deelrapport 3).

De categorie 'combinaties' bestond voor een derde deel uit de combinatie dienstverlener + contactpersoon (alle te Zutphen). Verder kwam betrekkelijk vaak een combinatie voor van de dienstverlener zelf met een of twee anderen (ook alle in Zutphen), terwijl voor Breda enkele keren de combinatie reclasseringsmedewerker plus contactpersoon op het project werd genoemd.

6. MENINGEN EN VERWACHTINGEN TEN AANZIEN VAN INDIVIDUELE DIENSTVERLENERS

6.1 Algemeen

Telkens wanneer er een dienstverlening tot stand kwam, lag het in de bedoeling dat de medewerker van het WODC de begeleider van de dienstverlener benaderde voor een kort vraaggesprek om ten aanzien van elke afzonderlijke dienstverlening diens mening en/of verwachting te peilen. Een soortgelijk vraaggesprek werd gehouden met de OvJ, met wie de dienstverlening was overeengekomen, of met de (politie)rechter, die in eerste aanleg het plan tot uitvoering van een dienstverlening goedkeurde. Van de 453 dienstverleningen die voor deze evaluatie werden geregistreerd, konden 26 begeleiders en 111 OvJ en/of (politie)rechters om de één of andere reden niet worden bereikt. In dit hoofdstuk zullen eerst de meningen en verwachtingen van 427 begeleiders aan de orde komen, vervolgens de meningen en verwachtingen van 342 leden van de staande en zittende magistratuur en tot slot zullen, voorzover mogelijk, beide opvattingen met elkaar worden vergeleken.

6.2 *Meningen en verwachtingen bij hen die zorg droegen voor het begeleiden van de dienstverleners*

6.2.1 Functie van de begeleider

De functie van de begeleider bleek bij 39,1 procent van de 427 ondervraagde begeleiders de coördinator (met name in de arrondissementen Groningen en Assen), of een reclasserings-maatschappelijk werk(st)er te zijn (57,1%). De overigen, dit waren 16 dienstverleners, werden door een advocaat begeleid.

6.2.2 Andere initiatieven

Op de vraag of er naast dienstverlening nog andere initiatieven werden overwogen om een vrijheidsstraf tegen

te gaan, antwoordde 13,6 procent van de begeleiders positief. Met name het pleiten voor een voorwaardelijke straf, het beogen van een schaderegeling, het laten betalen van een geldboete, of een combinatie hiervan, werden veel genoemd. In de meeste gevallen was de reclasserings-maatschappelijk werk(st)er de initiatiefnemer van de andere afdoening. In 6 gevallen werd het initiatief gehonoreerd.

6.2.3 Gronden van dienstverlening en aanleiding om te begeleiden

Op de niet voorgestructureerde vraag op welke gronden de verdachte volgens de begeleiders in aanmerking kwam voor dienstverlening, werden zeven gronden veelvuldig genoemd. Met name parsoonsgebonden omstandigheden⁹, 'dienstverlening is voor verdachte beter dan een gevangenisstraf', familie- en sociale omstandigheden en werksituatie werden vaak als grond voor dienstverlening vermeld. In bijlage 5 wordt een volledig overzicht gegeven van de gronden van begeleiding. Hieruit valt af te leiden dat gemiddeld per dienstverlener twee gronden werden genoemd en dat de sociale omstandigheden als grond vaker werden genoemd, dan omstandigheden die met het strafrechtelijk feit en/of verleden te maken hebben.

Aanleiding om te begeleiden

Met de vraag naar de grond of de aanleiding voor de begeleiders om juist deze verdachte te begeleiden, bleken veel begeleiders wat moeite te hebben. Waarschijnlijk kwam dit, doordat zij veelal in hun antwoord op de vorige vraag reeds dit aspect hadden betrokken. De antwoorden op deze niet voorgestructureerde vraag liepen uiteen van: uit hoofde van hun functie (39,1%), dienstverlening in het belang van de cliënt (16,6%), verdachte was al langer cliënt (12,2%), via het aanvragen van een voorlichtingsrapport (10,1%), cliënt werd reeds bezocht in de vroeghulp en sindsdien begeleid door de ondervraagde (7,3%) tot andere redenen (11,0%). Met name in de arrondissementen Groningen en Assen waar deze vraag steeds aan dezelfde persoon, nl. de coördinator werd gesteld, was de aanleiding voor begeleiding 'uit hoofde van hun functie'. In het arrondissement Almelo begeleidde de coördinator, die tevens (evenals in Assen) secretaris van de Reclasseringsraad was, in bijna de helft van de dienstverleningszaken de dienstverlener. In het arrondissement Zutphen was de aanleiding in bijna een kwart van de dienstverleningen,

⁹ Hierbij moet men vooral denken aan: Initiatief kwam van de verdachte zelf, motivatie was aanwezig, dienstverlening was pedagogisch verantwoord e.d.

dat dienstverlening in het belang van de cliënt was, en in bijna 20% dat de dienstverlener al langer cliënt was van betrokkene. In het arrondissement Den Bosch was sprake van een evenredige verdeling over de verschillende aanleidingen om de dienstverleners te begeleiden. In het arrondissement Breda werd als aanleiding het meest genoemd het aanvragen van een voorlichtingsrapport (28,2%); verder dat dienstverlening in het belang was van de cliënt (26,5%) en dat de dienstverlener al langer cliënt was (17,9%). In het arrondissement Alkmaar werd als aanleiding het contact voortvloeiende uit de vroeghulp het meest genoemd (35,9%) en dat de dienstverlening in het belang was van de cliënt (30,8%). Tenslotte werd in het arrondissement Haarlem in een derde van de dienstverleningen genoemd dat deze in het belang was van de cliënt en in bijna een kwart, dat de begeleider al langer contact had met de dienstverlener.

6.2.4 Het vinden van geschikte projecten

Volgens de begeleider was het in 18,7% van de dienstverleningen niet eenvoudig om een dienstverleningsproject te vinden. Oorzaken die hiervoor werden genoemd kunnen we grofweg in drie categorieën onderscheiden, nl. de oorzaak lag bij de dienstverlener zelf (27,1%), de oorzaak lag bij het potentiële project (25,9%) en de oorzaak lag in het gegeven dat het moeite kostte om een geschikt dienstverleningsproject te vinden (27,1%).

In een aantal arrondissementen werd een soort van projectenbank gerealiseerd waar een project uitgezocht kon worden ten behoeve van een dienstverlener. Met name in de arrondissementen Groningen, Assen, Alkmaar en Haarlem en later ook te Breda⁹ werden de projecten gevonden door deze instantie, die veelal onder beheer stond van de desbetreffende coördinator. De reclasseringsmaatschappelijk werk(st)ers konden naar behoefte een beroep doen op deze projectenbank, waar in 36,0% van de dienstverleningen gebruik van werd gemaakt. De reclasseringsmaatschappelijk werk(st)ers hadden in 43,8% van de dienstverleningen zelf een project gevonden ten behoeve van hun cliënten. In een aantal gevallen had de advocaat of de dienstverlener zelf een project kunnen vinden (12 resp. 17).

In het rapport 'Opvattingen over Dienstverlening'¹⁰ werd aangegeven dat bijna 3/4 van de ondervraagde reclasseringsmaatschappelijk werk(st)ers vreesden dat er bij de invoering van de dienstverlening te weinig werkobjecten

⁹ Dit arrondissement heeft zelfs drie projectbanken, nl. te Breda, Tilburg en Roosendaal, die beheerd worden door plaatselijke werkgroepen.

¹⁰ WODC-publicatie door J. de Hullu, september 1981.

zouden zijn. Deze vrees bleek in de praktijk tot nu toe ongegrond te zijn.

Geschiktheid van de projecten De begeleiders antwoordden dat bij 21 dienstverleningen het project toch niet zo geschikt was voor de dienstverlener. Bij 7 van deze dienstverleningen vreesden zij onvoldoende of geen begeleiding van de dienstverleners vanuit het project zelf. Van de 406 begeleiders die het project geschikt achtten voor de dienstverleners, antwoordden 65,3% hier dat de dienstverlener gemotiveerd was of dat het project zelf geschikt werd geacht voor de dienstverlener; 17,8% van de begeleiders deelden mee dat de werkzaamheden op het project, aansloten op de werkcapaciteiten van de dienstverlener en 3,5% verkondigde dat het project aansloot op de opleiding die de dienstverlener had genoten/genoot; 5,4% van de begeleiders antwoordde dat de werkzaamheden op het project de ontwikkeling van de dienstverlener ten goede zouden komen.

6.2.5 Verwachtingen over het verloop

Op deze vraag werd door 70,5 procent van de begeleiders geantwoord dat zij een probleemloze uitvoering van de dienstverlening verwachtten. Van degenen die kleine dan wel grote problemen verwachtten, zagen sommigen die problemen met name in persoonsgebonden omstandigheden. Anderen dachten met name dat de dienstverlener slecht of geen afspraken kon nakomen en dat de dienstverlener het werk niet zou afmaken.

Op de niet voorgestructureerde vraag wat de eventuele bijdrage zou kunnen zijn voor de oplossing van deze verwachte problemen werd door de begeleiders veelal genoemd de mogelijkheid om de dienstverlener alsnog te stimuleren om het werk af te maken, de dienstverlener bij het afmaken van de werkzaamheden te begeleiden en gesprekken te voeren met de projectverschafter en de dienstverlener. In hoofdstuk 7 zullen we nagaan of de dienstverleningen waarbij men problemen verwachtte, significant vaker op een mislukking uitliepen.

6.2.6 Extra tijdinvestering volgens de begeleiders

Op de vraag of de activiteiten ten behoeve van de dienstverlening nu extra tijd gekost hadden in vergelijking met de 'traditionele' vorm van begeleiding, antwoordde 85,2 procent van de begeleiders bevestigend. De extra tijdinvestering liep uiteen van minder dan 1 uur tot en met 80 uur. De modus (het aantal extra uren, dat het meest werd genoemd) was 8 uur oftewel 1 dag extra werk voor de totstandkoming van de dienstverlening. Bijna een tiende van de begeleiders deelde mee geen extra tijd kwijt te

zijn geweest bij de begeleiding van de dienstverleners, in vergelijk met de gebruikelijke vorm van begeleiding.

6.3 *Meningen en verwachtingen bij hen die van Justitie-zijde bij de dienstverlening waren betrokken*

6.3.1 Functie van de ondervraagde

139 Officieren van Justitie en 188 (politie)rechters/-raadsheren werden ondervraagd, of hebben het vragenformulier ingevuld ten behoeve van het onderzoek. Bij 11 dienstverleningen werd zowel gebruik gemaakt van de antwoorden van de OvJ als van de (politie)rechter. Bij 3 dienstverleningen kon niet worden achterhaald of het vragenformulier ingevuld was door een OvJ of door een (politie)rechter. In een dienstverleningszaak werd er een gesprek gevoerd met een OvJ, die vooraf mededeelde dat hij ook sprak namens de kinderrechter, die instemde met de dienstverlening.

6.3.2 Andere initiatieven

Op de vraag of de leden van de rechterlijke macht naast dienstverlening andere initiatieven hadden overwogen om een vrijheidsstraf te vermijden, antwoordden 25 leden van de rechterlijke macht bevestigend. De initiatieven die werden overwogen liepen uiteen van geldboete, voorwaardelijke straf, of een combinatie hiervan, tot schadevergoeding en afdoening via het kinderstrafrecht. Bij 3 dienstverleningen vond het andere initiatief ook door-gang.

6.3.3 Justitiële beslissing bij afwezigheid van dienstver-
lening

Aan de OvJ's en de (politie)rechters werd gevraagd wat voor straf zij zouden hebben geeist, respectievelijk zouden hebben opgelegd, indien de mogelijkheid tot dienstverlening niet aanwezig zou zijn geweest. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal dagen onvoorwaardelijke vrijheidsstraf dat het OM en de rechtbank (naar eigen zeggen) zouden hebben geeist c.q. opgelegd zonder de mogelijkheid tot dienstver-
lening.

Tabel 16: Aantal dagen vrijheidsstraf dat OM en rechtbank (naar eigen zeggen) zou hebben opgelegd zonder de mogelijkheid tot dienstverlening (in percentages)

strafduur	onvoorwaardelijk strafdeel N=342
< 13 dagen	1,2
14 - 29 dagen	31,6
30 - 89 dagen	28,6
90 - 179 dagen	20,5
180 - 365 dagen	3,8
> 366 dagen	3,2
onbekend	8,8
niet van toepassing	2,3

Hoe deze getallen zich verhouden tot het aantal in werkelijkheid opgelegde dagen onvoorwaardelijk na (al dan niet succesvolle)afloop van de dienstverlening, zal in hoofdstuk 7 ter sprake komen.

Zoals bekend stelde de VED voor, de dienstverleningen minimaal 30 en maximaal 150 uur te laten duren. Anderzijds adviseerde zij dienstverlening niet toe te passen in plaats van een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van meer dan zes maanden. Of men zich nu hield aan deze maxime of niet, voorstelbaar is het wel dat zich een soort omrekeningstabel zou gaan ontwikkelen, waarbij x uren dienstverlening goed was voor y dagen zitten. Om na te gaan of het hantaren van een dergelijk tarievenstelsel inderdaad algemeen ingang heeft gevonden, gingen we na of er een correlatie bestond tussen het aantal dagen onvoorwaardelijke gevangenisstraf, dat de officier of rechter zou hebben geëist/opgelegd als dienstverlening niet tot de mogelijkheden zou hebben behoord, en het aantal uren dienstverlening dat zij, nu dit wel het geval was, overeenskamen c.q. toezagden. Hier bleek inderdaad een zekere correlatie te bestaan. In het algemeen echter bleek men tegenover een aantal dagen onvoorwaardelijk maar dienstverleningsuren te stellen dan te verwachten zou zijn geweest wanneer men de door de VED genoemde verhouding van maximaal 150 uren tegenover maximaal 6 maanden als uitgangspunt zou hebben genomen. Voor een volledig overzicht zie figuur 6, toegelicht in bijlage 7.

6.3.4 Gronden voor dienstverlening

Aan de leden van de rechterlijke macht werd per individuele dienstverlener gevraagd wat voor hen de grond was om een dienstverlening overeen te komen of toe te staan. Op deze niet voorgestructureerde vraag noemden de leden van de rechterlijke macht 8 gronden veelvuldig. Met name persoonsgebonden omstandigheden¹¹, een 'goed dienstverleningsaanbod' en 'dienstverlening is voor verdachte beter dan een gevangenisstraf' werden vaak als grond genoemd. In bijlage 6 wordt een volledig overzicht gegeven van de gronden voor dienstverlening volgens de leden van de rechterlijke macht. Gemiddeld noemden de leden van de rechterlijke macht 1 à 2 gronden per dienstverlener.

6.3.5 Het vinden van geschikte projecten

Naar de mening van de leden van de rechterlijke macht was het in 67,3% van de dienstverleningen onbekend of het gemakkelijk of juist moeilijk was om een geschikt project te vinden. Van degenen die wel op de hoogte waren, vonden 8 leden van de rechterlijke macht dat het niet gemakkelijk was om een project te vinden. De oorzaak hiervan lag volgens hen in 3 gevallen aan de dienstverlener zelf. Bij 4 dienstverleningen was het gewoon moeilijk om een geschikt project te vinden en één gaf een andere reden op. Met name in de arrondissementen Zutphen (4x) en Breda (3x) bleek het moeilijk te zijn om geschikte projecten voor dienstverleners te vinden. Op de vraag of het de leden van de rechterlijke macht bekend was wie uiteindelijk het werkproject had gevonden, antwoordde 23,1% van de leden dat zij dat niet wisten. Verondersteld moet worden dat in werkelijkheid dit percentage hoger lag, aangezien onze medewerk(st)ers soms wel het juiste antwoord wisten, en dit ook invulden. Achteraf had deze vraag beter niet kunnen worden gesteld, maar zij werd oorspronkelijk geformuleerd in een fase, waarin de dienstverlening nog in een prematuur stadium verkeerde en nog totaal niet bekend was hoe en door wie er projecten zouden gaan worden gezocht. De ondervraagden die het wel wisten gaven voor 53,0% te kennen dat het project door een reclasseringsmaatschappelijk werk(st)er werd gevonden. In 15,2% werd het project naar hun mening gevonden door de projectenbank en/of coördinator van de dienstverlening. In een aantal gevallen werd het project door de advocaat (19x) of door de dienstverlener (3x) zelf gevonden.

---

¹¹ Hierbij moet men vooral denken aan initiatief kwam van de dienstverlener zelf, motivatie was aanwezig, dienstverlening was pedagogisch verantwoord etc.

Geschiktheid van de projecten

Op de vraag of het werkproject geschikt werd geacht voor de dienstverlener, antwoordde 69,3 procent van de leden van de rechterlijke macht bevestigend, of gaven zij als toevoeging dat de dienstverlener voldoende was gemotiveerd om het werk uit te voeren; 27 leden gaven aan dat de dienstverlening goed was voor de ontwikkeling van de persoon en 14 vermeldden dat de werkzaamheden aansloten op de (werk-)capaciteiten van de dienstverlener; 27 leden van de rechterlijke macht waren niet zo positief te spreken over de geschiktheid van het project. Zij spraken hierbij twijfels uit over de geschiktheid van het project voor de desbetreffende dienstverlener, of zij vreesden dat er onvoldoende toezicht zou zijn tijdens zijn of haar uitvoering van de werkzaamheden, of zij vonden dat er in onvoldoende mate een relatie bestond tussen het delict en de aard der werkzaamheden.

6.3.6 Verwachtingen over het verloop van de dienstverlening

Ook aan de leden van de rechterlijke macht werd gevraagd, wat zij verwachtten van het verloop van de dienstverlening¹² 69,3% van de leden verwachtten een probleemloos verloop. Daarentegen gaven slechts weinigen te kennen dat zij kleine of grote problemen verwachtten. Als mogelijke problemen werden met name vermeld dat deze persoonsgeboden oorzaken hadden, het werk niet zou worden afgemaakt en dat de dienstverlener slecht of geen afspraken na zou komen.

Op de vraag waarom de dienstverlener niettemin een kans kreeg, gaven 22 leden van de rechterlijke macht als antwoord dat de dienstverlener ondanks bovengenoemde mogelijke problemen toch een kans verdiende om zijn of haar dienstverlening uit te voeren. Bij 6 leden van de rechterlijke macht gaf de doorslag dat de dienstverlener desalniettemin gemotiveerd was¹³.

6.3.7 Extra tijdsinvestering volgens de magistratuur

31,9% van de leden van de rechterlijke macht gaf aan dat de werkzaamheden ten behoeve van de dienstverlening geen extra tijd hadden gekost. Van de 61,1% van de ondervraagden aan wie de dienstverlening wat meer tijd had gekost, bleek dit in 85,8% een uur of minder te bedragen. Het maximum dat werd genoemd; was 8 uur extra tijd. In de arrondissementen waar terzake van dienstverleningen door de politierechter of meervoudige kamer een zg. twee- of

¹² 58 leden van de rechterlijke macht hebben geen verwachting uitgesproken (17,0%).

¹³ Zes leden van de rechterlijke macht gaven andere, (uiteenlopende) redenen op.

drie zittingsmodel werd gehanteerd (hierover meer in een volgend deelrapport), was/waren het vooral die extra zitting(en), waardoor de dienstverlening meer tijd vergde in vergelijking met de gebruikelijke vormen van afdoening.

6.4 Meningen en verwachtingen van (met name) reclassering en justitie vergeleken

6.4.1 Andere initiatieven

De initiatieven die de begeleiders van dienstverleners hadden overwogen om een vrijheidsstraf te vermijden werden vergeleken met de initiatieven die de leden van de rechterlijke macht hadden overwogen. Van de rechterlijke macht hadden 16 leden een alternatief overwogen om een vrijheidsstraf te vermijden, terwijl de begeleiders van deze dienstverleners niet op het idee kwamen om een andere afdoening voor te stellen. Daarantegen hadden 33 begeleiders een aantal alternatieven overwogen, zoals het afdoen via een voorwaardelijke straf (12x) en een voorstel tot een schaderegeling (9x), die de leden van de rechterlijke macht niet hadden overwogen.

6.4.2 Gronden voor dienstverlening

De gronden waarop de verdachte volgens de begeleiders in aanmerking kwamen voor dienstverlening zijn vergeleken met de gronden, die de leden van de rechterlijke macht aanvoerden (met uitzondering van de gronden dat het een 'goed dienstverleningsplan' betrof en 'andere gronden'). Er blijkt weinig overeenstemming te bestaan tussen beide groepen van ondervraagden, wat betreft de grond, die verdachte in aanmerking te laten komen voor een dienstverlening. Nog het meest bestond er overeenstemming op het punt van persoonsgebonden omstandigheden (deze werden 80 maal zowel door de begeleiders als door de leden van de rechterlijke macht genoemd).

6.4.3 Verwachtingen over het verloop

De verwachtingen die de begeleiders en de leden van de rechterlijke macht koesterden over het verloop van de dienstverlening werden met elkaar vergeleken. Van de 277 dienstverleningen waarbij een verwachting was uitgesproken bleek er in 71,5% van de dienstverleningen overeenstemming te zijn tussen de begeleiders en de leden van de rechterlijke macht. In 64,4% van de dienstverleningen werd een probleemloze uitvoering van de dienstverlening verwacht. Van de begeleiders die een probleemloos verloop voorzagen, werden door de leden van de rechterlijke macht bij 15 dienstverleningen kleine problemen en bij 3

dienstverleningen grote problemen voorzien. Van de leden van de rechterlijke macht die een probleemloos verloop verwachtten, werden door de begeleiders bij 43 dienstverleningen kleine problemen en bij 8 dienstverleningen grote problemen voorzien.

6.4.4 Kostte de dienstverlening extra tijd?

Van de 295 dienstverleningen waarbij bekend was of de dienstverlening bij de begeleiders dan wel bij de leden van de rechterlijke macht extra tijd had gekost, bleek dat in 58,0% overeen te stemmen, in die zin dat afdoening via dienstverlening extra tijd had gekost in vergelijking met de 'traditionele' vorm van afdoening. In 30,2% van de dienstverleningen bleek dat de dienstverlening de begeleiders wel extra tijd had gekost in tegenstelling tot de leden van de rechterlijke macht. Bij 7,1% van de dienstverleningen bleek deze afdoening de leden van de rechterlijke macht extra tijd te hebben gekost in vergelijking met de gebruikelijke vormen van afdoening, terwijl de begeleiders geen extra tijd kwijt waren. We willen nog benadrukken, dat de extra tijdsinvestering waarnaar door ons werd geïnformeerd, alleen betrekking had op de tijd die het kostte een dienstverlening tot stand te brengen. De begeleiding zelf, tot en met de uiteindelijke afdoening, zijn er niet bij inbegrepen.

7. AFLOOP EN UITEINDELIJKE STRAFRECHTELIJKE REACTIE

7.1 *Algemeen*

Vooraf moet worden opgemerkt, dat van 45 dienstverleningszaken, dat is ongeveer 10% van het totaal, geen formulieren met "afloopbericht" werden ingevuld. Mogelijk worden deze gegevens alsnog achterhaald, zodat ze bij de eindrapportage wel kunnen worden meegenomen. In dit hoofdstuk wordt nu verder verslag gedaan van 453-45=408 zaken.

7.2 *Tussentijdse wijzigingen tijdens uitvoering*

Het stellen van deze vraag werd ons niet in de laatste plaats ingegeven door het vermoeden, dat overigens op veel plaatsen in de criminologische en psychologische literatuur wordt uitgesproken, dat het voor een duurzame resocialisatie van de meeste delinquenten wenselijk is, dat zij deel gaan uitmaken van een duidelijk gestructureerde, stabiele omgeving waar afspraken strikt worden nageleefd, zodat zij (eindelijk eens) weten waar zij aan toe zijn. Aan deze wens blijkt bij de experimenten met dienstverlening in zoverre te zijn voldaan, dat de persoon van de berichtgever in 84.5% van de 408 ons bekende gevallen gedurende heel de dienstverlening dezelfde bleef. Voor de overige gevallen blijft de vraag bestaan, of de opgetreden verandering te vermijden zou zijn geweest, of eerder een gevolg was van onvoorziene omstandigheden.

Drie maal wordt gemeld, dat er geen berichtgever werd aangewezen, zestien keer kwam een nieuwe berichtgever de oude vervangen. De redenen hiervan waren uiteenlopend: ziekte van de berichtgever, vakantie, problemen bij de uitvoering van de dienstverlening, ontslag van de berichtgever en tijdgebrek. Twee maal werd geen vaste berichtgever aangewezen, en soms was ten gevolge van een communicatiestoornis onduidelijk wie de berichtgeving zou verzorgen. Ook werd de vraag gesteld, of zich wijzigingen voordeden in hetgeen was afgesproken met betrekking tot de uitvoering van het werk. Dit deed zich 50 keer voor: elf maal op initiatief van de dienstver-

lener, 18 maal op dat van de projectbegeleider en 20 maal op initiatief van iemand anders, of van een combinatie van personen. Een maal was onbekend van wie het voorstel uitging. De inhoud van de wijziging was 21 keer een wijziging of verschuiving in de aanvangsdatum of in de werktijden; tien keer werd een geheel nieuw project gezocht, om verscheidene redenen. In één geval bv. was men artoo genoodzaakt omdat de ouders van de pupillen van een voetbalclub, waar de dienstverlener zou worden geplaatst, hiertegen bezwaar maakten uit vrees voor een verkeerde invloed die dit op hun kinderen zou hebben. Verder kwam het een keer voor, dat een hele dienstverlening opnieuw moest worden uitgevoerd toen een rechter niet accepteerde dat het werk al was gedaan voordat hij zijn toezegging had gegeven. Ook werden er een keer problemen met de uitkeringsinstantie van een werkloze dienstverlener genoemd, waardoor het hele project moest worden uitgesteld. In twee andere gevallen bleek de dienstverlening te zwaar, dat wil zeggen niet te combineren met de dagtaak die de dienstverlener had.

7.3 *Afloop afgezet tegen gegevens uit de hoofdstukken 2 tot en met 5*

Een cruciale vraag: Werden de dienstverleningen volgens afspraak uitgevoerd? Ja, is het antwoord 364 keer. Van de geregistreerde 408 afloopberichten is dit 89.2%. Niet (geheel) volgens afspraak uitgevoerd werden 44 dienstverleningen (10.8%). We zullen nu verder nagaan of er verbanden te vinden zijn tussen verschillende andere gegevens en de afloop van de dienstverlening.

Arrondissement

Vergelijken we tussen de arrondissementen onderling de percentages 'niet volgens afspraak uitgevoerd', dan blijkt Alkmaar hoog te scoren: precies een derde van de dienstverleningen werd hier niet tot een goed einde gebracht¹⁴. In Almelo werd precies een vijfde van de dienstverleningen niet volgens afspraak uitgevoerd. Hoge succespercentages vonden we voor Den Bosch en Breda. Voor Den Bosch niet zo verwonderlijk, want het ligt voor de hand dat er bij een toepassing op beperkte schaal niet veel risico's worden genomen. Voor het arrondissement Breda echter, met 115 geregistreerde afloopberichten, is een percentage van 96.5 volgens afspraak uitgevoerde dienstverleningen zonder meer opmerkelijk te noemen.

---

¹⁴ Het beeld wordt vertekend doordat een groep van 4 jongens uiteindelijk niet met een dienstverlening is begonnen. Ook wanneer men deze niet meetelt echter, is de afloop nog ongunstig in ruim een kwart van de gevallen.

Leeftijd

Vooral bij jeugdige dienstverleners was de afloop nogal eens ongunstig. De gevonden verschillen zijn echter niet significant, met andere woorden de kans is groot dat zij op toeval berusten.

Geslacht

Van de 408 geregistreerde dienstverleningen verliepen er 364 succesvol. Hiervan werden er 344 door mannen en 15 door vrouwen uitgevoerd; vijf keer bleef het geslacht onbekend. Van de 44 niet volgens afspraak uitgevoerde dienstverleningen betrof het 39 keer een man, vier keer een vrouw en in een geval werd het geslacht niet genoemd. Hoewel het percentage mislukkingen bij de groep vrouwen aanmerkelijk hoger lag, is dit verschil statistisch niet significant; waarschijnlijk is het toe te schrijven aan de geringe hoeveelheid vrouwen. Voor wie zich toch nog afvraagt of men niet ten aanzien van vrouwen geneigd zal zijn eerder het risico van een mislukte dienstverlening te lopen, hebben we gekeken of er bij dienstverleningen door vrouwen tevoren (volgens de begeleider) een grotere kans op problemen leek te bestaan. Ook hier echter zijn de verschillen niet significant.

Het hebben van een baan

Van de 144 personen waarvan bekend was dat ze een baan hadden, werd de dienstverlening in 14 gevallen niet tot een goed einde gebracht. Van de 260 dienstverleners zonder een baan voerden 29 personen hun dienstverlening niet volgens afspraak uit. (Voor 4 zaken konden deze gegevens niet gekruist worden). De uitkomst leidt tot de conclusie, dat het al dan niet hebben van werk geen invloed uitoefent op het volgens afspraak uitvoeren van een dienstverlening.

De aard van het delict

Ook tussen afloop en aard van het delict werd geen significante relatie gevonden. De meeste mislukkingen deden zich voor bij vermogensdelinquenten (13.9%) en bij de plegers van een vermogens- plus agressief delict (3 van de 22). De plegers van een sexueel delict brachten het er alle drie goed af, evenals de dertien overtreeders van de Vuurwapenwet. Van de verkeersdelinquenten voltooide 95.7% de dienstverlening volgens afspraak.

Relatie tussen dienstverlener en werkproject

Men zou kunnen veronderstellen, dat de inzet van de dienstverlener om het werk tot een goed einde te brengen, groter is wanneer deze op de één of andere manier de instelling waar hij gaat werken, of de mensen daar, reeds kent bij de aanvang van de dienstverlening. In de 364 gevallen waarin niet zo'n relatie bestond, werd de dienstverlening 37 keer niet volgens afspraak uitgevoerd. In de 38 gevallen dat er wel een relatie bestond, werd de dienstverlening zes keer niet volgens afspraak uitgevoerd (zes keer bleef de relatie onbekend). Wanneer

een relatie bestond, bleek de dienstverlening relatief wat vaker volgens afspraak te worden uitgevoerd; het verschil is echter ook hier niet significant.

Modaliteit

Voor een modaliteit gingen we afzonderlijk na, in hoeverre gevallen de dienstverlening volgens afspraak werd uitgevoerd. Dit is de modaliteit waarbij het OM beloofde, onvoorwaardelijk niet te zullen vervolgen, ongeacht de afloop van de dienstverlening. Het blijkt dat van de 20 dienstverleningen, die aldus tot stand kwamen, er 16 volgens afspraak werden uitgevoerd.

Aantal uren dienstverlening

Het ligt voor de hand te denken, dat bij een langdurige dienstverlening de kans op mislukking groter is. Gaan we dit na aan de hand van ons materiaal, dan krijgen we het volgende beeld:

Tabel 17: Afloop van de dienstverlening in relatie tot het aantal uren dienstverlening (in absolute aantallen)

aantal uren	N=33 <30	N=130 30-60	N=79 60-90	N=77 90-120	N=51 120-150	N=18 150-300	N=11 >300	N=6 onb.
wel volgens afspraak uitgevoerd	27	121	70	67	50	13	9	5
niet volgens afspraak uitgevoerd	6	9	9	10	1	5	2	1

We stellen vast, dat er relatief veel dienstverleningen van 150 en meer uren niet volgens afspraak werden uitgevoerd. Ook met de uitvoering der zeer kortdurande dienstverleningen (minder dan 30 uur) bleek men nogal eens moeite te hebben. Juist binnen de door de VED geadviseerde grenzen van 30 en 150 uur komen de meeste volgens afspraak uitgevoerde dienstverleningen voor. De gevonden verschillen zijn significant op een niveau van .04.

7.4 Afloop getoetst aan de verwachtingen ten aanzien van individuele dienstverleners bij Reclassering en Justitie

Van alle dienstverleningen waarvan de begeleider dacht, dat deze wel probleemloos zou verlopen, werd 95% inderdaad volgens afspraak uitgevoerd. Gemiddeld werd driekwart van de keren dat er door de begeleiders grote of

kleine problemen waren voorspeld, de dienstverlening niettemin volgens afspraak uitgevoerd. Voorzover de leden van de magistratuur dergelijke voorspellingen deden, werd ongeveer twee derde van de dienstverleningen waar- bij zij kleine of grote problemen verwachtten, toch nog volgens afspraak ten uitvoer gebracht.

7.5. Justitiële beslissing na uitvoering

7.5.1 Beslissing na uitvoering volgens afspraak

De beslissingen, die volgden na gunstige afloop van de dienstverlening, staan gerangschikt in tabel 18.

Tabel 18: Justitiële beslissing nadat de dienstver- lening volgens afspraak is uitgevoerd (in percentages)

	Percentage N=364
onvoorwaardelijk niet vervolgen	14.8
voorwaardelijk niet vervolgen	6.0
alsnog veroordelen	47.5
betrokkene was reeds veroordeeld*)	4.7
anders	2.2
onbekend	24.7

*) Dit betreft voorwaardelijke veroordelingen waarbij dienstverlening als bijzondere voorwaarde was opge- legd.

In de categorie "anders" wordt drie keer gratie genoemd en vier maal een afwijzing van de vordering tot tenuit- voorlegging van een voorwaardelijke straf. Een keer moest de zaak nog opnieuw op de zitting komen.

De categorie 'alsnog veroordelen' kan nader worden ge- specificeerd naar soort straf en, voor zover het een vrijheidsstraf betrof, naar aantal dagen onvoor- waardelijk, respectievelijk voorwaardelijk. Ook werd de duur van de proeftijd genoteerd.

Van de 173 veroordeelden werd ons bekend dat 14 personen toch nog een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf kregen op- gelegd: één persoon kreeg een dag; eveneens één persoon kreeg een onvoorwaardelijke straf van 14 dagen; acht personen een onvoorwaardelijke straf van 30 tot 90 dagen (Assen 2, Almelo 4, Breda 1 en Haarlem 1); vier personen kregen een straf van 98-124 dagen onvoorwaardelijk (Al- melo 3 en Alkmaar 1).

Men zou misschien hebben verwacht dat er na een gunstig verloop van de dienstverlening, overeenkomstig de doelstellingen, geen onvoorwaardelijke gevangenisstraf meer zou worden opgelegd. Aangezien dit toch nog voorkwam, mogen we veronderstellen dat het de in verzekering of voorarrest doorgebrachte tijd betrof. Personen die werden gearresteerd in arrondissementen waar men volgens het Amsterdamse model werkt¹⁵, waren dan mogelijk slechter af dan anderen.

We zijn nagegaan, of de 14 onvoorwaardelijke straffen qua duur overeenkwamen met het aantal dagen dat men had doorgebracht in verzekering of preventieve hechtenis. Dit kon voor 12 gevallen; bij acht ervan kwamen de aantallen dagen inderdaad vrij nauwkeurig overeen. Drie keer was er een preventieve hechtenis geweest van 20 à 30 dagen, en werd na een geslaagde dienstverlening toch nog een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd van 3 à vier maanden.

In totaal 114 personen kregen een voorwaardelijke vrijheidsstraf. Verder kregen 61 personen een geldboete, en 27 een ontzegging van de rijbavogedheid. Dat het totaal van al deze straffen boven de 173 uitkomt, is een gevolg van het feit dat soms gecombineerde straffen werden opgelegd.

Wanneer we de beslissingen op OM-niveau (onvoorwaardelijk of voorwaardelijk niet vervolgen, al dan niet na geslaagde dienstverlening) vergelijken met wat de officieren vóór aanvang van de dienstverlening hadden beloofd, dan kunnen we constateren dat zij in het algemeen hun woord hielden. Zeven keer hadden ze gezegd, voorwaardelijk niet te zullen vervolgen, maar volgde er na de dienstverlening een onvoorwaardelijk niet vervolgen. Anderzijds kwam het twee keer tot een veroordeling door de rechter, waar de OvJ had beloofd na een geslaagde dienstverlening onvoorwaardelijk te zullen seponeren.

Voor de rechters is het niet nodig een dergelijke vergelijking te maken: wanneer er immers geen sprake was van een uitstel van vonniswijziging "sec", stonden ofwel in het proces-verbaal van de zitting, ofwel in het eindvonnis nauwkeurig de consequenties van het al dan niet volgens afspraak uitvoeren van de dienstverlening.

---

¹⁵ Men onderscheidt het Haagse model, dat wil zeggen 1) voorarrest, 2) vrij en 3) zitting + alsnog straf(deel) uitzitten, en het Amsterdamse model, dat wil zeggen 1) voorarrest 2) vrij en 3) zitting + straf conform voorarrest. (Zie hierover het WDDC-rapport van A.C. Berghuis en L.C.M. Tigges 'Voorlopige Hechtenis: toepassing, schorsing en zaken met lange duur'; Staatsuitgeverij Den Haag, 1981).

Zoals men zich herinneren zal, vroegen wij aan de officieren en rechters wat voor onvoorwaardelijke straf zij zouden hebben geëist/opgelegd, wanneer er geen experimenten met dienstverlening waren geweest, met andere woorden wanneer zij niet voor dit alternatief hadden kunnen kiezen. Voor zover het rechters betreft, lijkt het interessant nu eens na te gaan, of zij na een geslaagde dienstverlening onder de strafmaat bleven die ze zich zonder dienstverlening hadden voorgenomen. Zo niet, dan zou hier misschien een aanwijzing kunnen liggen voor het bestaan van een "aanzuigende werking", waarover in het voorwoord werd gesproken. In 13 van de 14 zaken, waarin een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf werd opgelegd, was het mogelijk na te gaan tot hoeveel dagen onvoorwaardelijk de rechters zouden hebben beslist. Geen enkele rechtbank legde meer dagen onvoorwaardelijk op na een geslaagde dienstverlening, dan de ondervraagde rechter zonder mogelijkheid tot dienstverlening naar eigen zeggen zou hebben opgelegd. Drie gevallen echter lopen in het oog, omdat daar het aantal dagen onvoorwaardelijk *hetzelfde* was als het aantal dagen waartoe volgens de rechters ook reeds zonder dienstverlening zou zijn besloten.

Eenzelfde vergelijking maakten we ten aanzien van voorwaardelijk opgelegde straffen: hoeveel dagen voorwaardelijk zou de rechter hebben opgelegd als dienstverlening nog niet tot de mogelijkheden had behoord, en hoeveel dagen voorwaardelijk volgden er nu op een volgens afspraak uitgevoerde dienstverlening? Hier hoeft natuurlijk geenszins te worden verwacht dat er geen voorwaardelijke straf meer zal volgen na een geslaagde dienstverlening. Immers, dienstverlening zou in plaats van de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf komen, niet in plaats van de voorwaardelijke. Voor slechts 11 van de 114 gevallen waren elk van beide gegevens voorhanden. Toch leveren deze zaken een interessant beeld op: in 9 ervan komen de aantallen dagen voorwaardelijk ongeveer met elkaar overeen. In twee gevallen kregen dienstverleners die het werk volgens afspraak hadden uitgevoerd circa 60 dagen voorwaardelijk, waar de rechter anders 120 dagen zou hebben opgelegd. Nergens overschreed het aantal dagen voorwaardelijk na een volgens afspraak uitgevoerde dienstverlening dat van het aantal dagen dat de rechter had beweerd op te zullen leggen wanneer de mogelijkheid tot dienstverlening er niet zou zijn geweest.

Wat betreft de proeftijden zijn we nagegaan, of hier een significant verschil in duur tussen de verschillende arrondissementen optrad. Immers, hoe korter de duur van de proeftijd, des te minder zwaar drukte een voorwaardelijke straf op de betrokkene, en des te "alterna-

tievar" was de dienstverlening. In Assen en Zutphen bleek het gebruikelijk, in combinatie met een succesvolle dienstverlening een "symbolische" proeftijd van maximaal een week te geven (Assen 31 keer, Zutphen 13 keer).

7.3.2 Bepaling nadat de dienstverlening niet volgens afspraak was uitgevoerd

Van de 44 keer dat de dienstverlening voortijdig werd beëindigd, was dit vier maal het gevolg van ziekte van de dienstverlener, drie maal van familie- of andere sociale omstandigheden, 12 maal van persoonsgebonden omstandigheden en vier maal van het ontbreken van begeleiding. Kan men deze (23) redenen nog onderbrengen onder de categorie "overmacht", moeilijker is dat bij werkweigering (7x), het niet nakomen van afspraken (7x) en een slechte motivatie van de dienstverlener (4x).

Ook pleegde één persoon opnieuw een delict, waardoor met de dienstverlening niet eens kon worden begonnen. In twee gevallen bleef de reden van het voortijdig beëindigen onbekend.

We vermeldde reeds (in 7.3) dat vooral de zeer langdurige dienstverleningen niet altijd volgens afspraak werden uitgevoerd. We willen nu verder nagaan, hoeveel van de afgesproken uren er nog wel door de dienstverlener werden volgemaakt. In 7.3 werd gemeld dat 7 dienstverleningen van meer dan 150 uur niet volgens afspraak werden uitgevoerd. Van elk hiervan weten we, hoeveel uren ze wel gewerkt hebben: vier ervan slaagden erin, meer dan de helft van de uren ten uitvoer te brengen; de drie anderen ochter haalden nog niet de helft. Dertig "mislukte" dienstverleningen lagen qua duur tussen de 30 en 150 uur. Hiervan werden er 16 voor meer dan de helft voltooid; 7 haalden dit niet en van 7 is het aantal gerealiseerde uren onbekend.

Van de 44 dienstverleners die hun dienstverlening niet volgens afspraak ten uitvoer brachten, werden er 10 onvoorwaardelijk niet vervolgd, 4 werden wel verder vervolgd (maar waren op het moment van onze registratie nog niet veroordeeld) en 19 kregen een veroordeling, waarvan 18 tot een vrijheidsstraf. In 11 zaken bleven de verdere justitiële stappen ons onbekend. We zullen nu nader bezien, wat van de 18 genoemde veroordelingen tot een vrijheidsstraf de inhoud was: twee personen kregen een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 6 respectievelijk 7 dagen, drie een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 14 dagen tot een maand, 9 van één tot drie maanden, en vier van drie tot zes maanden. De gemiddelde duur bedroeg twee maanden.

Onvoorwaardelijke straffen van drie tot zes maanden werden opgelegd in Assen (1x), Almelo (1x) en in Zutphen (2x); van één tot drie maanden in Groningen (2x), in As-

sen (1x), in Almelo (5x) en in Zutphen (1x). Eén straf van 14 dagen tot een maand werd opgelegd, en wel te Groningen. Een onvoorwaardelijke straf van minder dan 14 dagen werd een keer opgelegd te Zutphen, en een keer te Breda.

We gingen na, of degenen wier dienstverlening niet tot een goed einde was gekomen, vervolgens ook de onvoorwaardelijke straf kregen die de rechters hadden genoemd ingeval er geen experimenten met dienstverlening waren geweest (dit weer met het oog op een eventuele "aanzuigende werking"). Van 14 rechters werd ons dit bekend. Zeven rechters hielden zich bij hun voornemen, zes anderen straffen milder. Eén rechter evenwel, die eerst een onvoorwaardelijke straf van 50 dagen in het hoofd had, legde er na de mislukte dienstverlening een op van 120 dagen.

Een voorwaardelijk strafgedeelte werd opgelegd aan 11 van de 18 tot een vrijheidsstraf veroordeelden. Van 5 personen is wel bekend dat een deel van hun straf voorwaardelijk was, maar niet hoeveel dagen dit betrof. Van twee personen werd in het geheel niet bekend of ze ook een voorwaardelijk strafdeel kregen opgelegd. De voorwaardelijke straffen varieerden in duur van een week tot drie maanden: een voorwaardelijke straf van een week, 3 van twee weken tot een maand, en 7 van een tot drie maanden. Eerder zaiden we, dat 18 van de 19 veroordeelden een vrijheidsstraf kregen opgelegd. De resterende dienstverlener kreeg alleen een ontzegging van de rijbevoegdheid. Geldboetes en/of gecombineerde straffen kwamen hier volgens onze gegevens in het geheel niet voor.

X In het kader van de experimenten met Dienstverlening verrichtte het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC) onderzoek in acht door de Minister van Justitie aangewezen proefarrondissementen. In elk hiervan (Alkmaar, Almelo, Assen, Breda, Groningen, Haarlem, 's-Hertogenbosch en Zutphen) bleek veel animo voor de Dienstverlening te bestaan, behalve misschien bij de justitiële autoriteiten te 's-Hertogenbosch.

In dit eerste deelrapport wordt verslag gedaan van een gedeelte van het onderzoek, waarvoor het materiaal verzameld werd in de periode 1 februari 1981 tot 1 mei 1982.

Zowel persoonlijke als delictgegevens van 453 dienstverleners worden besproken. Of en op welke wijze deze afweken van die bij de totale populatie van verdachten welke volgens de richtlijnen van de Voorbereidingsgroep Experimenten Dienstverlening (VED) in aanmerking hadden kunnen komen voor dienstverlening, zal in het derde deelrapport (te verschijnen ongeveer september 1983) uitvoerig aan de orde komen. In hoeverre ze afwijken van die van de groep verdachten ten aanzien van wie een aanbod tot dienstverlening werd afgewezen, zal in het tweede deelrapport (te verschijnen omstreeks juni 1983) worden besproken.

X Dienstverleners waren over het algemeen mannen van een jaar of twintig. Van de groep als geheel was twee derde zonder werk. Gegevens over opleiding en arbeid doen vermoeden dat de sociaal-economische status betrekkelijk laag was. Het soort misdrijven in verband waarmee dienstverleningen tot stand werden gebracht, was in bijna de helft van de gevallen een vermogensmisdrijf, en wel voornamelijk zoals omschreven in artikel 311 Sr. (gekwalificeerde diefstal), en voor bijna een kwart een verkeersdelict, en wel voornamelijk zoals omschreven in artikel 26 MVW (dronken rijden). Ongeveer 10 procent van alle dienstverleningen kwam tot stand naar aanleiding van een agressief delict.

Meer dan de helft der dienstverleners was al eens eerder met justitie in aanraking geweest. Zowel met het Openbaar Ministerie (OM) als met de Rechtbank of het Ge-

rechtshof konden dienstverleningen tot stand worden gebracht. Gedurende de onderzoeksperiode trad er een opmerkelijke verschuiving op in de richting van rechterlijke modaliteiten. Per 1 mei 1982 was bijna 70% van de dienstverleningen door de Rechtbank/het Hof toegezegd, terwijl ruim 30% met het OM was overeengekomen; in januari 1982 was deze verhouding nog half om half. Op OM-niveau werden zeven verschillende modaliteiten toegepast; het meest frequent kwam voor de modaliteit onvoorwaardelijk sepot, mits de dienstverlening volgens afspraak was uitgevoerd. De rechters pasten een drietal verschillende modaliteiten toe; voornamelijk dienstverlening in het kader van een uitstel van vonniswijziging. Er zijn voorlopige aanwijzingen voor, dat het OM vooral geneigd is dienstverleningen overeen te komen met jeugdigen van 18-20 jaar. Ongeveer de helft van de dienstverleners met wie het OM een overeenkomst sloot, was first offender; op het niveau van de rechtbank was dit aandeel een derde.

De VED adviseerde indertijd dienstverlening toe te passen in plaats van onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen, waarvan het onvoorwaardelijk deel maximaal 6 maanden bedroeg. Hiertegenover stelde zij een maximum aantal uren dienstverlening van 150. In de praktijk blijkt men liever een verhouding van ongeveer 3 maanden onvoorwaardelijk tegenover de genoemde 150 uur te hanteren. Voorzover de dienstverlening diende ter vervanging van een vrijheidsstraf van langere duur, bestond de neiging het aantal uren tot boven de 150 te laten oplopen. Projecten van meer dan 300 uur waren echter uitzonderlijk.

De aard der werkzaamheden was voor meer dan de helft van de dienstverleningen onderhouds-, reparatie- en schilderwerk. Meestal werd dit verricht ten behoeve van instellingen in de welzijnssector. Klussen en bos- en tuinwerk vormden ongeveer een derde van de werkzaamheden. Van een directe relatie tussen de aard van het misdrijf en de aard van het werk was in het algemeen geen sprake.

Voor iets meer dan een kwart van de dienstverleners was het werk een fulltime bezigheid, voor een kwart parttime, en iets minder dan een derde verrichtte het werk 's-avonds en in de weekends. In dit opzicht waren er duidelijke verschillen tussen werkenden en niet-werkenden.

In het algemeen is het mogelijk gebleken voldoende en geschikte dienstverleningsprojecten te vinden.

Voer de begeleiding van de dienstverlener zorgde meestal iemand van de reclassering, af en toe een advocaat. Tussen de begeleiders en leden van de rechterlijke macht met wie de dienstverlening werd aangegaan, bestond weinig overeenstemming voor wat betreft hun motivatie om de dienstverlening tot stand te laten komen. De voorbe-

reiding van de dienstverlening kostte zowel de begeleiders als de leden van de rechterlijke macht meer tijd dan de gebruikelijke vormen van afdoening. Bij de begeleiders kwam een hoeveelheid van 8 uren het meest voor, de officieren en rechters noemden meestal een tijd tot maximaal 1 uur extra.

Wat de berichtgeving aan de justitiële autoriteiten betreft is er (nog) geen sprake van een eenduidige aanpak. Voor bijna de helft van alle dienstverleningen werd deze verzorgd door reclasseringsmedewerkers; dit gebeurde vooral te Alkmaar, Almelo, Breda en den Bosch. In Groningen en Assen (bijna een derde van het totaal) verzorgde steeds de dienstverleningscoördinator de berichtgeving; in Zutphen was het vaak een combinatie van personen en in Haarlem meestal de dienstverlener zelf.

Hoewel 30% van de betrokken begeleiders en leden van de magistratuur kleine of grote problemen verwachtte, werd nieltamin 90% van de dienstverleningen volgens afspraak uitgevoerd; een percentage dat op zichzelf bemoedigend kan worden genoemd, hoewel het vanzelf spreekt dat een geslaagde afloop niet het enige succes criterium kan zijn.

Leeftijd, geslacht, het al dan niet hebben van een baan, aard van het dienstverleningswerk en aard van het delict leken de kans op een geslaagde afloop niet te vergroten of te verkleinen, hoewel het gunstige verloop bij verkeersdelinquenten opmerkelijk genoemd kan worden. Het aantal uren dat de dienstverlening zou moeten duren, week in 15% af van de voorstellen der VED. Zowel bij de dienstverleningen die minder uren in beslag namen dan het geadviseerde minimum van 30 uur, als bij die welke meer uren bestreken dan het geadviseerde maximum van 150 uur, werden significant meer projecten niet volgens afspraak uitgevoerd.

Op enkele uitzonderingen na hield de magistratuur zich aan de afspraken die in verband met dienstverlening waren gemaakt over de verdere strafrechtelijke afdoening. Enkele malen was de eindbeslissing gunstiger dan beloofd, enkele keren ook minder gunstig. Niet een rechter gaf meer dagen onvoorwaardelijk na een geslaagde dienstverlening dan hij/zij dacht te zullen hebben opgelegd wanneer de mogelijkheid tot dienstverlening niet had bestaan. Sporadisch kwam het voor dat een rechtbank uiteindelijk evenveel dagen onvoorwaardelijk oplegde (na een geslaagde dienstverlening), als de ondervraagde rechter gezegd had te zullen opleggen zonder mogelijkheid tot dienstverlening. Meestal echter volgde er geen onvoorwaardelijke straf meer na het volgens afspraak ten uitvoer brengen van de dienstverlening; wanneer dit toch zo was, kwam het aantal dagen onvoorwaardelijk, op een enkele uitzondering na, overeen met

het aantal dagen dat was doorgebracht in het kader van een in verzekeringstelling of preventieve hechtenis.

Bij degenen die de dienstverlening niet volgens afspraak voltooiden was dit in ruim de helft der gevallen toe te schrijven aan overmacht (ziekte, familie-omstandigheden e.d.).

De onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen die alsnog werden opgelegd nadat een dienstverlening niet volgens afspraak was uitgevoerd, hadden een gemiddelde duur van twee maanden.

REGISTRATIEFORMULIER I (WEL DIENSTVERLENING)
(In te vullen bij aanvang van de dienstver-
lening)

BIJLAGE I

Plaats: .....
Datum van invulling: .....

parketnummer:
.....

I. PERSOONLIJKE GEGEVENS VAN DIENSTVERLENER

1. Geboortedatum: .....
2. Geboorteplaats: .....

3. Geslacht man
 vrouw

4. Leefsituatie

- woont bij ouders/familie
 alleenstaand (dus zonder partner, zonder kinderen)
 woont met partner, zonder kinderen
 woont met partner en kind(eren)
 woont zonder partner maar met kind(eren)
 anders, nl. ....

5. Woonsituatie

- eigen huis
 huurhuis/flat
 op kamers/in kosthuis/in pension
 logeeraadres
 anders, nl. ....

6. Opleiding

- Basisniveau (L.O., B.L.O.)
 Uitgebreid lager onderwijs (buitengewoon onderwijs, VWO - lagere klassen, HAVO - lagere klassen, MAVO, L.B.O.)
 Middelbaar onderwijs (VWO - hogere klassen, HAVO - hogere klassen, H.B.O.)
 Hoger onderwijs (univ. onderwijs, H.B.O.)
 nog bezig met een opleiding, nl. ....
 niet in te delen
 onbekend

7. Heeft betrokkene werk?

nee

ja

8a. Betrokkene is:

- scholier/student
- huisvrouw
- arbeidsongeschikt
- werkzoekende, maar heeft tot nu toe geen baan kunnen vinden
- anderszins niet in arbeidsproces opgenomen

8b. Bron van inkomsten

- inkomen van partner
- zakgeld ouders
- sociale uitkering
- anders, nl. ....
- onbekend

8c. Had betrokkene vroeger wél werk?

- nee
- ja

8d. Soort werk en functie van betrokkene
(laatste baan)

8e. Datum van beëindiging:

.....(maand + jaar)

9a. Soort werk en functie van betrokkene

9b. Werkt betrokkene zelfstandig of bij een bedrijf

- zelfstandig
- in loondienst
- anders, nl. ....

9c. Aantal werkuren per week

- part-time
- full-time

9d. Datum waarop betrokkene in huidige functie
began te werken

.....(maand + jaar)

9e. Situatie vóór huidige baan

- volgde opleiding
- was zonder werk
- was werkzaam, nl. als .....
- onbekend

10. Heeft betrokkene el eens -in georganiseerd verband- onbetaald werk verricht?

- nee
- ja, nl. als ..... ten behoeve van .....
- onbekend

II. DELICTGEGEVENS

11. Wanneer werd het delict gepleegd?
op .....

12. Aard van het delict zoals omschreven in de overeenkomst

- vermogensdelict → naar vraag 13
 seksueel delict → naar vraag 14
 agressief delict → naar vraag 15
 verkeersdelict → naar vraag 16
 drugsdelict → naar vraag 17
 ander delict, nl. ....
 combinatie van delicten, nl. .... → naar de betreffende vragen

13. Wetsartikel + delictomschrijving (Sr)

- art. 225/227 - valsheid in geschrifte/fraude
 art. 310 - eenvoudige diefstal
 art. 311 - diefstal in vereniging en/of braak
 art. 312 - diefstal met geweldpleging
 art. 317 - afpersing
 art. 321 - verduistering
 art. 322 - verduistering in dienstbetrekking
 art. 326 - oplichting
 art. 416-417 - heling
 ander art., nl. ....

14. Wetsartikel + delictomschrijving (Sr)

- art. 242 - verkrachting
 art. 242-245 - gemeenschap met kinderen
 art. 246 - aanranding
 art. 247 - ontucht met minderjarigen
 art. 249 - ontucht door ouders, onderwijzers etc.
 ander art., nl. ....

15. Wetsartikel + delictomschrijving (Sr)

- art. 138-139 - huis- en lokaalvredebreuk
 art. 180 (jo. 181-182) - wederspanningheid
 art. 141 - openlijk geweld met vereende krachten tegen personen of goederen
 art. 285 - bedreiging
 art. 300.1, 301.1 - eenvoudige mishandeling
 art. 300.2.3, 301.2,3, 302, 303 - gekwalificeerde mishandeling
 art. 307, 309 (jo.309) - dood of letsel door schuld
 art. 157, 158 - brandstichting
 art. 350 (jo.354) - vernieling
 ander art., nl. ....

16. Wetsartikel + delictomschrijving (WvW)

- art. 26 - rijden onder invloed
 art. 36 - letsel of dood door schuld
 ander art., nl. ....

17. Wetsartikel (Opiumwet)

- art. 2, juncto 10, lid .....
 art. 3, juncto 11, lid .....
 ander art., nl. ....

18. Wat was de schade t.g.v. het misdrijf?

- er was geen schade
 aan personen, nl. .... (Voorzover in geld uit te drukken) voor een bedrag van $\pm$ f. ....
 aan goederen, nl. .... (Voorzover in geld uit te drukken) voor een bedrag van $\pm$ f. ....
 zowel aan personen als aan goederen, nl. .... (Voorzover in geld uit te drukken) voor een bedrag van $\pm$ f. ....

19. Schaderegeling

Is er een schaderegeling tot stand gekomen?

- n.v.t.
 ja $\longrightarrow$ Wat hield deze in? $\longrightarrow$

- nee $\longrightarrow$ waarom niet? $\longrightarrow$

20. Wat was het letsel t.g.v. het misdrijf?

- geen letsel
 EHBO
 ziekenhuis minder dan 4 weken
 ziekenhuis meer dan 4 weken
 blijvend zwaar letsel
 levensgevaarlijk gewond
 dodelijk gewond
 onbekend

21. Is er een preventieve hechtenis geweest n.a.v. bovengenoemd delict?

nee

ja, van ..... tot .....

↳ Het betrof een in verzekeringstelling

in bewaaringstelling

gevangenhouding

22. Werd de verdachte al eens eerder vervolgd en/of veroordeeld wegens een misdrijf?

onbekend

nee

ja, het betrof art. .... van ..... (wet)

↳ Wanneer werd de zaak afgedaan? ..... (maand + ja)

III. **GEGEVENS BETREFFENDE DIENSTVERLENINGSOVEREENKOMST**

23. Initiatief

Wie nam het initiatief tot het sluiten van een dienstverleningsovereenkomst?

onbekend

verdachte

politiefunctienaris

advocaat

reclasseringsambtenaar

iemand die zich opwierp als contactpersoon voor het werkobject (anders dan slachtoffer)

slachtoffer

iemand anders, nl. ....

24. Met wie is de dienstverlening overeengekomen of afgesproken?

met officier van Justitie, mr. .... → naar vraag 35

met de rechter, mr. .... → naar vraag 27

↳ politierechter meervoudige kamer

25. De Officier van Justitie verplicht zich in de strafzaak

onvoorwaardelijk niet te vervolgen

voorwaardelijk niet te vervolgen onder de bijzondere voorwaarde .....

wanneer hem is aangetoond dat dienstverlening naar behoren is verricht; onvoorwaardelijk niet te vervolgen

wanneer hem is aangetoond dat de dienstverlening naar behoren is verricht, voorwaardelijk niet te vervolgen onder de bijzonder voorwaarde .....

anders, nl. ....

n.v.t.

onbekend

26. Is de rechter-commissaris/raadkamer betrokken (geweest) bij het project?

- nee
 ja — nl. door. schorsing/opheffing der voorlopige hechtenis te zullen bevelen
 anders, nl. ....
 onbekend

—————> door naar vraag 28

27. De rechter heeft de verdachte toegezegd

- vonniswijzing uit te stellen
 anders, nl. ....
 n.v.t.
 onbekend

28. Naam van instelling/persoon voer of bij wie de dienstverlening zal worden verricht

.....

29. Aard van de te verrichten werkzaamheden

30. Aantal te werken uren/omvang van het werk .....

31. Werktijden .....

32. Datum waarop de dienstverlening moet zijn afgesloten .....

33. Contactpersoon in het project

Naam: .....
Functie: .....
Bereikbaar op adres: ..... / tel. ....

34. Is er een relatie tussen de dienstverlener en degene/de instantie voor wie de dienstverlening wordt uitgevoerd?

- nee
 Ja —> bekende
 gelaedeerde
 anderszins, nl. ....
 onbekend

35. Probleemoplossing

tot wie kan de contactpersoon op het project zich wenden indien er problemen dreigen/rijzen bij de uitvoering van de dienstverlening?

- reclasseringsambtenaar
 advocaat
 iemand anders, nl. ....

36. Berichtgeving

Wie verzorgt de berichtgeving aan de Rechterlijke macht (zittende of staande magistratuur)

Naam: .....

Functie: .....

Bereikbaar op adres: ..... / tel. ....

37. Ruimte voor eventuele opmerkingen

38. Datum (eerste) zitting : ...../ n.v.t.

39. Had de verdachte een raadsman? ja
 nee
 onbekend

ONDERZOEK DIENSTVERLENING WODC

Casusbespreking (beginstadium)**VERSIE II**(met begeleider van de dienstverlener of coördinator)

Naam geïnterviewde: ..... (zie ook reg. form. I,

Functie: ..... vraag 35)

Datum van invulling: .....

Parketnr. van verdachte: ..... (nachecken bij ge-
interviewde)

1. Waren er t.a.v. deze dienstverlener nog andere initiatieven overwogen die tot doel hadden een vrijheidsstraf te vermijden?

 onbekend nee ja, nl. ....

en wel door .....

↳ zal dit 66k doorgang vinden?

 ja nee onbekend

2. Op welke grond is deze verdachte in aanmerking gekomen voor dienstverlening? (ENQ: doorvragen naar soc. omstandigheden, strafrechtelijk verleden etc.)

3. Wat was voor u de grond/aanleiding om in dit geval de verdachte te begeleiden in het project?

4. Was er gemakkelijk een geschikt project te vinden?

Nee

Ja

- Waren er aanwijsbare oorzaken?

nee

ja, nl.

5. Door wie werd het werkproject gevonden?

Functie: .....

Te: .....

6. Acht u dit project geschikt voor deze verdachte?

(Enq: oventueel doorvragen naar motivatie van dienstverlener)

7. Wat verwacht u van het verloop van deze dienstverlening?

zal probleemloos verlopen

kans op kleine problemen, nl.

kans op grote problemen, nl.

Wat denkt u dat eventueel uw bijdrage kan zijn om deze op te lossen?

8. (Enq: Indien de geïnterviewde dezelfde persoon is als de initiatiefnemer tot de dienstverlening) →

Heeft deze dienstverleningsovereenkomst /-afpraak u extra tijd gekost in vergelijking met de traditionele vormen van begeleiding?

nee

ja, ± ..... minuten/uren

schappelijk

zoek-en

vertoes

m

ONDERZOEK DIENSTVERLENING WOOC

casusbespreking (beginstadium)

VERSIE I A

(met R.M. in geval van overeenkomst/afpraak)

Naam geïnterviewde: ..... (zie ook reg. form. I,

Functie: ..... vraag 23)

Datum van invulling: .....

Parketnummer verdachte: ..... (nachecken bij ge-
interviewde)

1. Heeft u naast Dienstverlening nog andere mogelijkheden over-
wogen om een vrijheidsstraf te kunnen vermijden?

onbekend

nee

ja, nl. ....

Zal dit ook doorgang vinden?

ja

nee

onbekend

2. Wanneer de mogelijkheid tot Dienstverlening er niet zou zijn, en
u voor/bij deze verdachte een vrijheidsstraf had geëist /
opgelegd, hoeveel dagen zou deze dan ongeveer hebben bedragen?

+ ..... dagen

niet van toepassing

onbekend

3. Wat was voor u de grond om in dit geval een dienstverlening overeen te komen/voor te stellen?

(ENQ.: doorvragen naar soo. omstandigheden, strafrechtelijk verleden etc.)

4. Was het gemakkelijk een geschikt project te vinden?

nee →

Waren hiervoor aanwijsbare oorzaken?

nee

ja, nl.

ja

5. Door wie werd het werkobject gevonden?

Functie: .....

te: .....

6. Acht u dit project geschikt voor deze verdachte?

(ENQ.: eventueel doorvragen naar motivatie van dienstverlener)

7. Wat verwacht u van het verloop van deze dienstverlening?

zal probleemloos verlopen

kans op kleine problemen, nl.

kans op grote problemen, nl.

Waarom wilt u de verdachte niettemin een kans geven?

8. Heeft deze dienstverleningsovereenkomst/-afpraak u extra tijd gekost in vergelijking met de traditionele vormen van afdoening?

nee

ja, nl.   ..... minuten/uren

(in te vullen na afloop van de dienstverlening)

Plaats: .....

Datum van invulling: .....

parketnummer:

.....

1. Berichtgeving aan Rechterlijke Macht (R.M.) Heeft de persoon die bij aanvang werd aangewezen als berichtgever aan de zittende of staande Rechterlijke Macht de gehele berichtgeving verzorgd? Ja

naar vraag 3

 nee

2.a Waarom niet?

2b. Wie is thans de berichtgever?

Naam: .....

Functie: .....

Bereikbaar op adres: ...../tel. ....

2c. Sinds wanneer is hij/zij dat?

Sinds .....

3. Zijn er tussentijdse wijzigingen in de overeenkomst tot/afpraak aangaande de dienstverlening aangebracht?

 nee

naar vraag 5

 ja4a. Het initiatief tot wijziging werd genomen door de dienstverlener de contactpersoon in het project iemand anders, nl. ....

4b. De reden hiertoe was:

4c. Waaruit bestaat de wijziging?

5. Uitvoering.

Is de (eventueel gewijzigde) dienstverlening volgens afspraak uitgevoerd?

ja

naar vraag 6

nee

naar vraag 7

6a. Wanneer is dit aan de R.M. bericht?

Datum: .....

6b. Wat is er daarna besloten?

onvoorwaardelijk niet te vervolgen

voorwaardelijk niet te vervolgen
onder bijzondere voorwaarde

te veroordelen, n.l. tot .....

anders, n.l. ....

onbekend

7a. Wat was de reden van het voortijdig beëindigen van de dienstverlening?

onbekend

ziekte van dienstverlener

werkweigering

andere reden, n.l. ....

(graag zo volledig mogelijk toelichten)

7b. Op welke datum was de dienstverlener voor het laatst op het werkproject?

Datum .....

7c. Hoeveel van de afgesproken dienstverleningsuren heeft de betrokkene wél gewerkt (welk deel heeft hij voltooid?)
± ..... v.d. .... uur (of .....% van wat was afgesproken?)

7d. Wanneer is dit aan de R.M. bericht?

Datum .....

7e. Wat is daarna besloten?

onvoorwaardelijk niet te vervolgen

voorwaardelijk niet te vervolgen onder bijzondere voorwaarde

te vervolgen

opheffing van de schorsing der voorlopige hechtenis te bevelen

te veroordelen, n.l. tot .....

anders, n.l. ....

onbekend

BIJLAGE 5

Gronden voor dienstverlening volgens de begeleiders

Grond	N=666	%
persoonsgebonden omstandigheden*)		30.8
dienstverlening is voor verdachte beter dan gevangenisstraf		15.9
familie- en sociale omstandigheden		12.6
werksituatie		12.5
first offender		10.5
andere grond**)		9.0***)
hulpverlening		4.5
doorbraak van een recidivepatroon		4.2

- *) bij persoonsgebonden omstandigheden moet men vooral denken aan: initiatief kwam van de verdachte zelf, motivatie was aanwezig, dienstverlening was pedagogisch verantwoord e.d.
- **) hier moet men denken aan bv. dienstverlening ter genoegdoening, een gering strafrechtelijk feit, een licht strafblad e.d.
- ***) bij 12 dienstverleners bestond de motivatie uit het gegeven dat de dienstverlener deel uitmaakte van een groep, waarvan de overigen uit de groep ook dienstverlening gingen doen.

BIJLAGE 6

Gronden voor dienstverlening volgens de leden van de rechterlijke macht

Grond	N=542	%
- persoonsgebonden omstandigheden*)		26.0
- andere grond **)		17.0***)
- goed dienstverleningsaanbod		12.9
- dienstverlening is voor verdachte beter dan gevangenisstraf		11.3
- first offender		10.3
- werksituatie		7.0
- doorbraak van een recidivepatroon		5.9
- hulpverlening		5.0
- familie- en sociale omstandigheden		4.6

*) en **) Zie voor de omschrijving van persoonsgebonden omstandigheden en andere grond bijlage 5.

***) Bij 8 dienstverleners bestond de motivatie uit het gegeven dat de dienstverlener deel uitmaakte van een groep, waaraan de overigen uit de groep ook dienstverlening gingen doen.

Toelichting bij figuur 6

Verticaal is weergegeven het aantal maanden onvoorwaardelijk, dat de officier of rechter zou hebben geëist/opgelegd, wanneer de mogelijkheid tot dienstverlening niet had bestaan. Horizontaal is weergegeven het aantal uren dienstverlening dat hier tegenover staat. De sterretjes en cijfers geven het aantal dienstverleners aan (* = 1). De stippellijnen begrenzen het gebied dat de voor de VED voorgestelde termijnen bestrijkt (maximaal 6 maanden onvoorwaardelijk versus maximaal 150 uren dienstverlening). Als er onder deze maxima een lineaire, dat wil zeggen vaste omrekening zou zijn gehanteerd, dan hadden alle waarden gelegen op de lijn, die diagonaal door dit met stippellijnen begrensde gebied loopt. In de praktijk echter blijkt men relatief meer uren dienstverlening tegenover relatief minder maanden onvoorwaardelijk te stellen; vandaar de grote dichtheid van sterretjes en cijfers rechts onder de diagonale streep. Men ziet op de afbeelding verder duidelijk, dat ook boven de voorgestelde maxima is uitgegaan. De dienstverlener van wie het sterretje links boven is omcirkeld, kon van geluk spreken: hij/zij kreeg slechts ca. 100 uren in plaats van een gevangenisstraf van 10 maanden onvoorwaardelijk. De dienstverlener uiterst rechts was waarschijnlijk slechter af: ter voorkoming van een gevangenisstraf van 4 maanden onvoorwaardelijk moest hij/zij meer dan 600 uur dienstverlening.